

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

Редакції й Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Телефон: 4-59.

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ. — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Членська вкладка в місяці жовтні ц. р. виносить 3.50 зол.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

ЗА ВІДРОДЖЕННЯ Й ОБНОВУ.

(До питання нашої ідеології).

Осторога провідника сьогорічного Загального Збору В. П. У. В. про занепад організаційної й громадянської активності серед організованого українського народнього вчителства не була несподіванкою для того, хто знає ближче наше Товариство та його органічні зв'язки з загальним національним життям українського народу. Не була несподіванкою також і дискусія на тому ж зборі. Таксамо й не повинна дивувати нас своїм змістом стаття „Чи історичний момент” у ч. 7-ому „Учительського Слова”. Ті голоси констатували прилюдно незаперечене з'явище, котре має глибокі свої причини в загальній сучасній структурі нашого національного життя. Проаналізуймо їх на цьому місці основніше.

Народне вчителство було все й повинно бути поважним чинником суспільно-національного розвитку й культурного поступу народу. Воно має стояти в самому осередку культурного народнього руху.

Тій ідеї вірно було українське народне вчителство в довоєнних часах

Війна змінила не тільки основну політичну карту Європи. Вона змінила не менше основну соціальну й політичну структуру європейських народів, їх суспільні й політичні ідеали та методи громадянської праці. Одні народи зміцнили свою дотеперішню політичну незалежність, інші добули наново повну волю, створивши свої власні національні держави: ще інші попали під колеса історії. Ми належимо до тих останніх. Нам не поталанило засісти в „вольних народів колі”.

Ми пережили коротесенький період державного будівництва. Нас торкнулися великі гасла часів світової війни та східно-європейської революції про самоозначення народів. Ці великі історичні події не могли не мати впливу на нашу збірну й індивідуальну суспільну психіку. Ми привчилися й привикли на короткий час думати іншими суспільними категоріями ніж до війни. Тимчасом по

світовій війні прийшли такі події й умови суспільного життя, котрі не сприяли ні нашій новій психіці, нашому способові громадського думання, ні нашим традиційним методам суспільної праці.

Нам шкодить багато погубна масова психоза, немовби то нарід у такому положенні, в якому ми зараз находимося, не може з успіхом працювати й нормально розвиватися. Це абсолютна помилка. Історія знає чимало прикладів, де певні народи занепадали й пропадали і при найкращих умовах свого національного життя, в той час, коли розвивалися й доходили до слави й сили інші народи, яким було дуже далеко до гарних, вигідних і щасливих умов національного життя. Здатність народу до національного розвитку й поступу залежить від його сили духа, волі та засобів і метод громадянської праці.

Нарід не повинен ніколи вирікатися ідеалу свого всебічного розвитку. Його досягається мозольними збірними зусиллями при відповідній до духа часу й суспільних умов тактиці й методиці громадської праці. Ця праця не може ніколи розвиватися в атмосфері зневіри, байдужости й безплановости.

Сучасне життя народів — державних і недержавних — стоїть під знаком організованости спеціальних ділянок громадянської праці та професій. Організації — головно професійні — повинні стати природними осередками, в яких витворюються елементи національної сили народу, його свідомости й культури. Нормальний, здоровий розвиток суспільних організацій, безпереривна й продуктивна їх праця є найкращим доказом здорового життя народу, можливости його розвитку й поступу.

До найвідповідальніших обов'язків сучасного громадянина, члена суспільности чи народу належить праця в тих громадянських чи професійних установах, до яких він належить. Неприналежність до ніякої суспільної організації в нинішніх часах є свідомством суспільної смерти одиниці. Добро й розвиток суспільної встанови є добром і розвитком народу. Хто працює для добра й розвитку своєї організації, той працює для добра й розвитку народу, для його національного відродження.

Великі, сильні, культурні й багаті народи виростають і при найтяжчих умовах працею активних і творчих одиниць. Такі народи творили й будують по нинішній день великі, сильні, культурні й багаті держави. Кому присвічує в житті ідеал культури, багатства й сили народу, — повинен працювати суспільно. Та праця не дасться подумати поза суспільними встановами.

Українське народне вчителство має свою професійну організацію В. П. У. В. Ця суспільна клітина має втримати українське народне вчителство, як свідому національну спільноту, готову все до праці в своїй ділянці на користь народу. Тільки та найвища мета виправдує заснування й розбудову нашого Товариства. Задля цієї саме мети належить до В. П. У. В. найактивніше й найідейніше українське народне вчителство. В кого з нас свідомість цієї найвищої мети не засяла ясним промінням суспільно-

національного обов'язку, той остає по нинішній день поза порогами нашої організації та не переступить їх мабуть ніколи.

Життя є безперервною боротьбою, працею і складанням жертв. Одним проходить ця боротьба й праця легше, іншим тяжче. Шлях життя й розвитку нашого народу все накопичений був більшою кількістю праці, перешкод і жертв, як інших народів. Приналежність до В. П. У. В. вимагає також праці, посвяти і жертв. Без праці, посвяти і жертв одиниць та загалу не родяться ніколи великі життєві вартості, великі ідеї. В нас, народнього вчителства, є своя велика ідея. Вона виділа й виділяє все ярко на ясих прапорах В. П. У. В. Ми працюємо з народом і для народу, для його національного розвитку. В когє немає ідейного насилання, хто не засвоїв собі найвищого ідеалу народу, як змісту свого духового життя, той не може стати активним і творчим членом В. П. У. В.

В очах мало свідомої, безідейної людини В. П. У. В. буде все такою тільки організацією, що дає допомоги, позички, виконує інтервенції. Колиж прийде така хвилина, що ця В. П. У. В. не зможе давати тих „користей“, або даватиме їх у зменшених найках, тоді легко приходить ся забути про неї, опустити її та заступити її іншою, новою, де можна сподіватися всіх тих матеріальних „користей“ та й ще дечого більше.

Ідейний і свідомий національно народній учитель дорожить В. П. У. В., як довголітнім становим надбанням, досягненим великим зусиллям цілого одного покоління; дорожить нею, як суспільною клітиною, в котрій мають вироблятися суспільні будівничі елементи майбуття народу. Але В. П. У. В. не повинна бути звичайною собі соціальною формою, таксамо як і приналежність до неї не може обмежуватися до плятонічної тільки формальности. В. П. У. В. повинна стати живою суспільною клітиною, якій судилося на означеній громадянській ділянці будувати культурне життя народу. Вона мусить розвиватися конкретною творчою працею всіх своїх активних членів.

Систему праці В. П. У. В. належить побудувати на реальних підставах щоденної, дрібної, але не менше систематичної праці всіх її відділів та установ. Більше того — на дрібній щоденній праці всіх членів. Важкі умови теперішнього нашого життя! Їх можна перебороти вірністю двом великим кличам, що стали найбільшими чеснотами й мудрістю великого німецького народу: „arbeiten und aushalten“. Ніщо не вимагає від людини й суспільства такої міри зусилля, як витривалість у щоденній, чорній праці. Витривати у дрібній прозаїчній праці через те так важко, що з малих учинків виростають великі подвиги. В історії нашого національного виховання немає традиції витривалости в щоденних дрібних чинах; через те й немає в нашій історії щасливих представників великих масових подвигів. Було в нас чимало героїчних зривів; але маси, неприготовані до них у щоденній, дрібній витривалій праці, не вміли в хвилях історичного зриву встоятися перед великими завданнями. Хто

хоче стати героєм великих історичних подій, той мусить найперше навчитися бути героєм щоденної, дрібної, прозаїчної праці.

В нашому належанні й прив'язанні до В. П. У. В., в праці на її терені мусить нам присвічувати велика ідея, що виходить далеко поза межі звичайних матеріяльних користей і буденних вигід. Хто належить до В. П. У. В. повинен розуміти, що тим чином зживається реально зі своїм народом; працюючи в своїй організації, він працює тим чином на вужчій ланці національного поступу; працює для найвищого національного розвитку.

Через В. П. У. В. повинні ми ставати активними членами нашої суспільности й її культурних прямувань!

КУЛЬТУРНА СПРАВА НА ЧАСІ.

(Місяць жовтень — місяць книжки.)

В сучасному світі йде велика боротьба за напрямні розвитку, за цілість історії людства. Змагаються зі собою ідеї, напрямки. Ніколи ще напруження тої боротьби не було таке велике й не було ще такого завзяття. Часи, в котрих живемо, умови, які нас оточують, повні суперечностей, трагедій, пошуканок. Розбіжні сили, розбіжні інтереси наростають із дня на день і в своєму неопануванні, в недостатчі гармонії й суцільности загрожують розбиттям і заглодою нашої культури, нашої національної єдності.

Живемо в часах розвиненого демократизму, де кожна одиниця, без огляду на її суспільне становище й ступень особистої культури, може впливати на долю народу. Цей вплив може бути будуючий або й руйнуючий. Нарід зможе виповнити своє історичне завдання остільки, оскільки встигне викресати з душ своїх громадян тверду волю опановування руйнівних, відосередних сил, оскільки зуміє поставити загальний інтерес вищої спільноти понад інтереси одиниць і груп.

В підсвідомості кожного сучасного громадянина треба вишукати й розвинути соціальну природу й ту правду, що сучасне людство спирає свою конструкцію на національній спільноті. Спільнота розвивається працею й творчістю своїх одиниць. Але життя одиниці й її розвиток не дасться подумати без спільноти й поза спільнотою. Через спільноту досягає одиниця своїх цілей, заспокоює свої матеріяльні й духові вимоги.

Член спільноти мусить бути солідарний, карний, активний. Заповідю його громадського життя й поведінки мусить стати старовинне суспільне гасло — *salus rei publicae suprema lex esto!* Функцію всуспільнювання громадян бере на себе виховання, школа й учитель.

Всі педагогічно-дидактичні й методичні засоби сучасної школи й виховання підпорядковуються одній початковій соціальній меті — вихованню солідарних і творчих одиниць із колективними інстинктами, здатних будувати гармонійне життя спільнот. Між ними вибивається на перше місце наймогутніший чинник сучасної масової

освіти, сучасного масового виховання — друковане слово, книжка, бібліотека. Кількість бібліотек засвідчує нині найвимовніше про стан культури народів і держав; кількість виданих і перечитаних книжок засвідчує ще вимовніше про особисту культуру їх громадян, про ступінь їх підготування до творчого й активного спільнотного життя.

Змагання сучасних культурних народів за книжку, за кількість і якість національних бібліотек можуть сміло конкурувати сьогодні хіба тільки зі змаганнями держав за кількість і якість національних армій та кількість і якість їх озброєння. Від кількості й якості одних і других змагань залежатиме найближче майбуття народів і держав. Їх взаємність спільного відділювання очевидна, незаперечена.

Ширення книжки між молодію і старшим поколінням народу, заснування й ведення публічних бібліотек належить нині до найважливіших і найпочесніших виховничих і громадянських обов'язків кожного вчителя. На першому місці ми ставимо шкільні бібліотеки для шкільної молоді, а там далі пойдуть бібліотеки для позашкільної молоді і старших громадян. Школа без шкільної бібліотеки перестає бути доброю школою, затримується в половині шляху своєї суспільно-виховничої функції. Учителю, котрий не дбає про добру книжку для своїх школярів, про систематичну шкільну бібліотеку, складає свідоме повного нерозуміння своїх високих соціально-виховничих завдань, виявляє свідоме легковаження своїх професійних і громадянських обов'язків. Уважаємо хіба зайвим згадувати на цьому місці про те, що закладання й ведення шкільних бібліотек є нормальним службовим обов'язком кожного вчителя, передбаченим і шкільними законами й розпорядками відповідних органів шкільної влади. А якщо ми про це питання забираємо голос на сторінках нашого органу, то тим хочемо сказати, що є це також не менший організаційний обов'язок кожного члена В. П. У. В., котра на своїх прапорах, крім чисто професійних кличів, видвигнула також на видне місце громадянські й культурні повинності своїх членів.

Місяць жовтень визнали наші національні громадянські й культурні встанови місяцем книжки. Призначений він не тільки на саму пропаганду значіння й вартості книжки в житті сучасної людини й громадянства, але більше може на поширення самої книжки, на заснування бібліотек. Це завдання повинно стати моральним національним обов'язком кожної громадянської установи, кожного активного громадянина, головно всіх наших освітників. Нема чого й другий раз пригадувати, що ця суспільна культурна функція належить до найважливішого й найпочеснішого обов'язку виховника наших найменших, — народнього вчителя.

Сучасна педагогія видвигнула високо новітній клич самовиховування, творчості й активності. Тільки така дитина, що розвивається в школі під доглядом учителя шляхом творчості й актив-

ности, дає запоруку, що в майбутньому житті стане будівничим суспільним елементом своєї найближчої спільноти, народу й держави. Не можемо собі навіть уявити, як може розвивати активність і творчість у своїх виховників така школа, де немає найелементарнішого й найнеобхіднішого наукового орудника — шкільної бібліотеки! Без шкільної бібліотеки не дасться подумати самовиховування малих громадян, їх духовий розвиток; не дасться подумати самостійна творча праця в засвоюванні різних ділянок людського знання й культури; не дасться подумати розбуджування почуття потреби книжки, любови до неї.

При всій нашій культурній і літературній неможливості в вже в нас сьогодні свої власні видавництва й редакції, які заспокоюють вдовольно національно-культурні наші вимоги в ділянці читальництва й бібліотекарства. Вони ступили вже навіть на реальний шлях спеціалізації. Спеціально треба тут із признанням висловитися про українські видавництва для дітей і молоді. На першому місці ставимо тут заслужене видавництво нашого товариша (Михайла Таранька) „Світ Дитини“.*) видавництво товариша Миколи Матвійчука „Золота Бібліотека“.***) та видавництва товариств „Просвіти“ і „Рідної Школи“***). Не можемо поминути на цьому місці мовчанкою менше також заслуженого видавництва „Червона Калина“ (Львів, Підвалля, 7); його виданнями захоплюється молодь старшого позашкільного віку. Видавництво „Світ Дитини“ випустило спеціальний „Каталог“ видань для дітей і молоді разом із методичними вказівками про засновування, доповнювання й ведення шкільних бібліотек та бібліотек для старшої позашкільної молоді. „Виказ українських книжок“, апробованих Міністерством Освіти й дозволених до вжитку в народніх школах, помістило Видавництво „Світ Дитини“ в першій книжці „Шляху виховання й навчання“ (січень-лютець-березень, 1932) на стор. 24—27.

Хочемо вірити, що наше народнє вчителство, наші карні й ідейні члени, свідомі свого культурного післанництва, сповнять свій виховничий і національний обов'язок. Вони використають увесь свій хист, усе своє знання й досвід, щоби в місяці жовтні, — місяці книжки, — поповнилися їх шкільні бібліотеки необхідною діточою літературою.

Неменше віримо, що цей сам обов'язок сповнять наші члени і в ділянці публічних бібліотек для позашкільної молоді та старшого громадянства. Завважуємо, що бібліотеки для позашкільної молоді можуть бути організовані, попри наші культурні

*) Видавництво „Світ Дитини“ — Львів, вул. Зіморевича, 3/І.

**) Видавництво Миколи Матвійчука — Львів, вул. Бляхарська, 8/І.

***) Книгарня „Просвіти“ — Львів, вул. Руська, 1.

Книгарня „Рідної Школи“ — Львів, вул. Сикстуська, 20.

Завважається, що Видавництво „Світ Дитини“ (Львів, Зіморевича, 3), має на складі, крім своїх власних, усі інші видання для дітей і молоді.

товариства (читальні „Просвіти“, кружки „Рідної Школи“, місцеві кооперативи, дуги й соколи) також і при всіх народніх школах.

Доложимо-же всіх наших зусиль, щоби наша країна зацвила культурою й освітою під благословенним впливом бібліотек, заповнених українськими книжками, українською літературою. Подбаймо, щоби в цій освітній і культурній акції народу видніло ім'я українського народнього вчителя на першому, почесному місці серед усіх освітніх працівників народу. Щоби це ім'я пишалося на місцях ініціаторів, творців і культурних провідників.

Р. С. — Накладом Товариства „Просвіта“ у Львові, появилася брошулка п. з.: „Спис сконфіскованих і заборонених українських книжок та друків у Польщі“, в якій зібрав її автор, п. Семен Магалаєс, директор канцелярії „Просвіти“, всі заборонені владою до прилюдного вжитку книжки, часописи, журнали.

Із цим списом повинно наше вчителство докладно познайомитися, щоби могло давати пояснення тим культурно-просвітним організаціям по наших селах, що мають бібліотеки — які книжки не можуть у тих бібліотекахходитися. З причини знайдення якоїсь забороненої книжки в бібліотеці — порозв'язувано багато наших читалень та Філій „Просвіти“ в краю.

Відтепер, на основі цього точного спису, буде можна вести докладну перевірку бібліотек — чи в них нема яких книжок, обнятих вище згаданим списом. Брошулка може нераз стати в пригоді нашим Товаришам(кам) при перевірках шкільних бібліотек, або при простуванні закидів з боку шкільної чи адміністраційної влади про т. зв. „недозволені, чи заборонені“ книжки. Тому поручаємо цю брошулку пильній увазі всіх наших Товаришів(ок).

Ціна брошулки 80 сот. (з пересилкою 1 зол.)

Замовлення на неї можна посилати на адреси: Книгарня „Просвіти“, Львів, вул. Руська, ч. 1. або теж: Видавництво „Світ Дитини“, Львів, вул. Зіморевича, ч. 3.

Гроші можна посилати поштовими значками в листах враз із замовленням.

3 ЖИТТЯ ЧУЖИХ УЧИТЕЛЬСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Конгрес Народовецького Учительського Товариства дня 2-го липня 1932 в Хусті на Закарпатті. — Українське народне вчителство на Закарпатській Україні стає сьогодні найповажнішим чинником національного відродження й освідмлення населення найдаліше висуненого на південний захід клаптика української території, яка по світовій війні найшлася в складі Чесько-словацької Республіки.

Народовецьке Учительське Товариство належить до наймолодших учительських організацій Європи, а саме українське вчителство є наймолодшим може вчителством на цілому земному іглобі. Цього року моглоб воно сміло святкувати перше десятиліття своїх уродин.

До початків світової війни, до 1914 року не було на Закарпатті українського народу в розумінні національної свідомості; не-

було української школи; не було ні одного свідомого українського народного вчителя. Там панувала політична тьма „Добрянщини” й „Духновщини”, символу завмираючого, анемічного москофільства. Його оповивала безоглядна мадяризація й денационалізація бідних, темних і несвідомих верховинців.

Сьогодні більшість народного вчителства на Закарпатті — це свідомий національно український елемент, який веде вперту й методичну боротьбу не тільки за національні права української народної школи, за права української національної культури, але й за саме таке політичне існування українського народу. Найбільша це історична заслуга галицьких учителів-емігрантів, що нині вже на Закарпатті працює поперх 800 свідомих українських народніх учителів, що множаться там українські народні школи, повстають читальні „Просвіти” й інші національні товариства, шириться національна українська преса. Відродження Закарпатської України покладе історія на незаперечений рахунок патріотичної праці галицької вчительської еміграції з 1919—22 рр. Вона перша внесла на Закарпаття світло національної свідомости, закладала перші українські школи, ширила українську книжку. Нинішні найсвідоміші й найактивніші українські народні вчителі на Закарпатті, організатори професійного вчительського руху, належать до перших учнів наших товаришів — Домбровського й Домбровської, Заклинського й Заклинської, Водоноса, Шведа, Дворяна, Медведя і багатьох інших.

Крім виховничої праці в школі й культурної поза школою, веде це вчителство вперту й плянову боротьбу з останками царського москофільства на Закарпатті. Коли взяти під увагу темп наростання національної свідомости серед народніх мас, постійне побільшування кадрів свідомого українського вчителства, то не мине мабуть і десять літ, як із москофільства, цієї вікової недуги нашого національного організму, не остане ні сліду, а на Закарпатті запаує український нарід у „своїй хаті, по своїй силі і волі”. Буде це мабуть одинокий клаптик української землі, де розвиватиметься вільне українське культурне й політичне життя.

Дня 2 липня ц. р. відбувся Конгрес (по нашому загальний збір) Народоверхнього Учительського Товариства, в якому згуртувалося поперх 800 свідомих українських народніх учителів Закарпатської України. По нарадах ухвалив Конгрес 6 груп резолюцій в справах: 1. культурно-політичних, 2. соціально-економічних, 3. позашкільної освіти, 4. педагогічно-дидактичних, 5. опіки над шкільною молоддю, 6. українських середніх шкіл у Берегові. Для нас найцікавіші резолюції 1-ої, 3-ої й 4-ої груп, бо в них виявляється національно-ідеологічне обличчя нашого вчителства. Воно домагається українських підручників для всіх шкіл на Закарпатті, спроваджуваних евентуально навіть і з Галичини*); обсади шкіль-

*) В школах на Закарпатті є українські підручники; але всі вони друковані етимологією, а українське вчителство домагається українських

ної адміністрації українцями; українізації політичних урядів у цілому краю; призначування до всіх шкіл тільки українських учителів і професорів; викладової української мови в усіх школах і захоронках; уведення національної назви української на місце „руської”; перенесення всіх вищих українських шкіл із чеської території на Закарпаття; спеціальних ієнітів із української мови для всіх учителів і професорів; ліквідації всіх москвофільських організацій і матеріальної підтримки для українських культурних товариств; поповнювання шкільних і суспільних бібліотек виключно українською літературою; будови українських народніх шкіл. Тим резолюціям присвiчує одна спiльна мета: демадаризація й дерусифікація та повне національне освiдомлення Закарпатської України.

Головою Народоцецького Учительського Товариства є посол до чеського парламенту Юліан Гуснай а офіційальним його органом „Учительський Голос”, що виходить у Мукачеві раз на місяць.

З’їзд делегатів „Związku Nauczycielstwa Polskiego” відбувся в Варшаві дня 30 червня та 1 і 2 липня ц. р. — Найбільша це нині, по спілках залізничників, професійна організація в Польщі. Має вона поверх 42.000 членів, з’організованих у 17 округах та поверх 1100 кружках (огнісках). Самі членські вкладки в 1931 році дали 1,676.801.58 зол. Майно товариства виносить нині около 7.000.000 зол. Товариство розвиває видатну й усебічну культурну діяльність. У його праці присвiчує членам високий iдеал незалежної й міцної державности.

На з’їзді відчитано три головні реферати: 1. М. І. Яворської „Про новий устрій шкільництва й його реалізацію”, 2. З. Новіцького „Проти підпорядкування шкільництва політичній адміністрації” та 3. С. Маховського „Роля професійної організації в сучасному житті”.

З’їзд прийняв до відома звідомлення уступаючої управи за 1931 рік і висловив її своє повне довіря. Невелику опозицію проти заслуженого бойовика „Związku” Юліана Смуліковського розбив з’їзд на цілій лінії та ухвалив довіря й подяку т. Смуліковському за його доволітню корисну працю для організації.

Президента держави проф. Мосціцького репрезентував на з’їзді міністр освіти Януш Енджевич. Він виголосив (міністр є членом „Związku”) довшу промову про шкільні, виховно-освітні й учительські службові справи. У своїй промові ствердив п. міністр, що закон про новий устрій шкільництва буде виконаний без ніяких відхилень. Дальше заявився проти механічного підпорядкування шкільництва політичній владі, бо „школа стоїть далеко від розгару політичної боротьби, має дальші завдання, менше зв’язані з тим, що діється сьогодні, через те й не повинні нею керувати воеводи й старости, але інші органи державної влади, залежні від міністра освіти. Однак це не виключає порозуміння й співпраці воеводи з куратором

пiдручникiв, друкованих фонетикою. Крім того між книжками попадають і видання, друковані російським жаргоном; із ними веде українське вчительство смертельну боротьбу. — Редакція.

у справах, які їх обходять; таксамо й усе мусить бути порозуміння та співпраця між міністром освіти й унутрішніх справ, котрі засідають спільно в одному кабінеті. Але від того порозуміння й співпраці далека дорога до підпорядкування шкільництва. Уряд не думає навіть включати органів державної шкільної влади до загальної адміністрації".*)

В справі, яка звичайно найбільше хвилює загал учительства — в справі службових переносень на підставі § 58 службової прагматики „для добра школи” — зложив п. міністр прилюдну, але не менше щиру заяву. Оставляючи вчителів свободу громадянської праці і політичних переконань, — „не позволю, говорив п. міністр, не можу допустити до того, щоби вчитель ставав поперек урядові в будуванні міцних основ держави. Не позволю, щоби робив те вчитель, використовуючи своє службове становище; не можу з-окрема допустити опозиції там, де подібна діяльність учителя звертається проти шкільної реформи, спираючися на брехні й перекручуванні правди. Деякі перенесення були і мали характер безперечно політичний. Признаюся до того, бо хочу бути перед товаришами вповні щирий. Були там, де я в своїй совісті прийшов до переконання, що маю до діла з людьми, котрі зі школи і свого становища зробили політичну оцюру (odskocznie) для протиурядової політики... Знаю, що таке поставлення справи може декому не подобається; знаю, що воно викличе на мене атаки опозиційної преси, — але стверджую, що свого становища не зміню за весь час мого урядування в характері міністра освіти".*)

Заважуємо ще, що в „Związku Nauczycielstwa Polskiego” згуртоване сьогодні польське народне й середношкільне вчительство, крім того опозиційного відлomu, що йде під прапорами т. зв. християнської вчительської організації.

**) „Głos Nauczycielki” ч. 3—4. Варшава, 18 вересня 1932, стор. 10.

***) „Głos Nauczycielki” ч. 3—4. Варшава, 18 вересня 1932, стор. 10.

З ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

УСТАНОВИ В. П. У. В.

„Учительська Оселя” в **Ворохті**. — Навіть може й не снилося „Налоговому Оптимістові”, що його маленька статейка про Ворохту (гляди „Учительське Слово” ч. 6. за червень 1932, стор. 148—150), матиме такий сильний відгук, який виявився, що в тім році „Оселя” була від 1 липня до 15 серпня виповнена вщерть. У тім році гостило в „Оселі” 105 осіб постійно, крім переходових прогульковців, які короткоречинцево бавили у Ворохті. Може й значно більше число булоби завітало цього року до Ворохти, але на жаль, погода не зовсім дописала. Друга половина липня і перша половина серпня, саме тоді коли сезон ув „Оселі” все буває в найбільшому розгарі — тоді настали довготривалі слоти та холодні дні. З тої причини ті, що були в „Оселі”, сгорочували свій дальший побут і виїздили передчасно, а ті, що вибиралися до „Оселі”, з причини непевної погоди, резигнували з виїзду до Ворохти. Багато наших Товаришів(ок), які були в тім році на лікуванні в Черчу,

вибиралося до Ворохти — але доставши відомості від Оселян, що в Ворохті „слота і студинь“ — поїхали деінде. Але помимо цього цьогорічний сезон у Ворохті належав до найкращих під кожним оглядом.

Надзірна Рада знизила на цей рік ціну цілоденного прохарчування на квоту 3.20 зол. при триразовій рації харчу денно. Показалося однак, що такі велика більшість гостей почала „скупати“ за підвечірком і тому від 10 липня повернено підвечіркові його право при оселянській трапезі — не підвищуючи зовсім харчевої тарифи. Підносилися справді деякі голоси з початком сезону, що це „абсолютно“ за висока ціна 3.20 зол. денно за харч — коли в „Учительській Оселі“ в Ямній дають п'ять разів денно їсти лиш за три золотих. Не знаємо, як там у Ямній було і як собі Управа тамошньої Оселі радила в рахунках, що за три золотих могла давати добре їсти — але знаємо це, що багато осіб, які були в нашій „Оселі“ (по побуті в Ямній) отверто казало, що в „Оселі“ в Ворохті о ціле небо кращий харч, а під оглядом величини порцій — безконкуренційний, а тимсамим і під оглядом ціни відносно — дешевший. Ті, що так „абсолютно“ критикували висоту ціни харчу в нашій „Оселі“ — не були зовсім у Ямній і говорили от так собі, щоби щось сказати, полюючи тим чином на... популярність серед Оселян, а головню, щоби дати научку Управі „Оселі“. Одначе дійсність показала зовсім що інше, бо через весь час сезону ніхто в „Оселі“ в Ворохті не хорував на жолудок і всі осельчане „навіть і ті, що з початку були невдоволені з висоти ціни харчу і хотіли робити „революцію“, опускали „Оселя“ з повним вдовіллям і значним прибутком на... вазі.

Кухня оселянська справувалася весь час сезону бездоганно. Через придбання кімнатної ледівні — молоко, масло та м'ясо (найголовніші харчеві продукти) трималося в відповідній температурі та й зберігалось знаменито перед зіпсуттям, (що мало місце дуже часто минулими роками). Один лиш брак давався докучливо відчутти, а саме — брак доброї води до пиття, яку Управа мусіла спроваджувати аж з джерельної криниці коло залізниці. Але на будуче цього вже не буде — бо в часі сьогорічного сезону виверчено на подвір'ю „Оселі“ нову й глибоку на 20 метрів, криницю, яка дає поверх 1500 літрів знаменитої в смаку джерельної води на годину. Отже на другий рік буде мати „Оселя“ вже багато доброї води до пиття.

Кругольня в тім році не мала великих успіхів з причини деяких малих технічних дефектів. Багато з граючих нарікало на кругольню тому, що „задалеко круглі від них поставлені“ — бо кинена ними куля найменша (а не „тєсьцьова“) докочувалась заледви до половини дороги мету. „Дев'ятки“ не зробив у тім році ніхто з Оселян!

За те чинна була в тім році краще оселянська бібліотека, яка числить 1044 томів, скатальогованих і приміщених у двох великих шафах. З причини довготривалої слоти багато Оселян, (а головню Оселянок) користало з бібліотеки, а саме: 34 пань, 15 панів, 3 дітей, які визичили за час від 6 липня до 15 серпня 151 томів книжок. Зпоза „Оселі“ користало з бібліотеки 5 осіб, які визичили 36 томів. Оплата від 1 тому виносила для Оселян 5 грошів, а для чужих по 10 грошів. Тут заважимо, що на заклик Дирекції Тов. звернений до Товаришів(ок), щоби жертвували для оселянської бібліотеки дещо із белетристики, відгукнувся лише 1 товариш, а саме Корнило Монастирський, який привіз до „Оселі“ зі собою 8 гарно оправлених книжок і дарував їх бібліотеці.

Бракувало теж у тім році добре зіспіваного хору. Це давалося доволі прикро відчувати в часі богослужень у місцевій новій церкві, яка кожної неділі й свята була виповнена не лиш гущулами, але й українською інтелігенцією, що перебувала на феріях у Ворохті. Багато й чужинців приходило до церкви, щоби послухати церковного співу, але з певністю виходили з церкви... розчаровані.

Прогулянок у цьогорічнім сезоні не було багато (також з причини несприятливих атмосферичних умов), але зате були вони зааранжовані й переведені знаменито, головнo завдяки невтомній енергії й хистові тов. Зельського. Прим. прогулянка на Хом'як і до комор Довбуша, а також і на Говерлю вдалися прегарно. Менших прогулянок (на Ребровач, Кічеру, Серединку, до Арджелюджі, Татарова, Ворнянки, Яблониці) було багато. Робили їх у кожне погідне пополудне малі групки осельчан.

Деякі з наших Товаришів дали в читальні кілька викладів та дискусійних рефератів, а саме: тов. Петро Кривоносюк — „Про шкідливість алкоголю і нікотини“; тов. Стевчак — „Про національне виховання“, „Значіння й вага „Рідної Школи“ в відродженні нашого народу“ (з нагоди посвяти домівки Т. Ш. Л. у Ворохті в дні 17 VII); „Про суть і значіння кооперації“; тов. Івантишин — „Про місцеву „Рідну Школу“.

Для осельчан виголосили реферати: тов. Кривоносюк — „Про психотехнічні поміри й досліди“ (3 реферати); тов. Зельський — „Про спеціальні (лічніч) школи (2 реферати); тов. Козіївна — „Про фізичне виховання в сучасній школі“ та „Методику лічнічої руханки“ з показами. Крім сього тов. Козіївна заініціювала для всіх охочих „Підбиванку“ (гра в м'яча на їльнім воздусі), й руханкові вправи сист. Лінґа для Товаришок, які відбувалися в холодні дні на „соняшнику“, а в соняшні дні на вільнім воздусі.

Багато користали осельчани з інтелектуальних розривок у часі гостини театру ім. Тобилевича, який дав кільканацять вистав у великій салі „Народнього Дому“. Ні слота, ні болото, ні доволі високі ціни не відстрашували наших осельчан від цього щовечірнього духового пиру, яким були ці вистави. Осельчани становили кожного вечора більшість видців, а коли одного разу з причини прогулянки наших Оселян до Яремча, до години 9.25 вечером не було нікого з „Оселі“ — Управа театру не зачинала вистави й вислала театрального службовика до „Оселі“, щоби розвідав причину, чому не прийшли наші члени на виставу. Майже половина наших Оселян, а головнo Оселянок, мала абонамент на всі вистави. Рівнож концерт Марії Сокіл, Михайла Голінського й Українського Хору дали багато духової насолоди нашим Товаришам(кам) у цьогорічному сезоні.

Не дописав у тім році на жаль і „Оселянин“, якого вийшло тільки 3 числа і вони не встоялися довго на стіні, бо все якась ніжна рука знищила його, що довело редактора й видавця (в одній особі) до заперестання дальшого видавання. А шкода, бож все таки було на сторінках цього нашого своєрідного „Зиза“ багато безпретенсійної веселости й погідного гумору та сатири. Що декому дісталася часом шпильочка — так це ще не повинно було бути для ображених прецеденсом до... нищення „Оселянина“. Нарік буде для нього справлена шафка із решіткою, така, як є всюди по передсінках урядів.

З чужих гостей відвідало нашу „Осело“ в тім році лиш кілька осіб, а головнo з Закарпаття: проф. Іван Панкевич з Ужгорода, тов. Леопольд Балицький з Хусту і тов. Ктачуківна з Великого Бичкова. Всі вони захоплю-

валися нашою „Оселею“, її пречудним положенням, а ще більше підкреслювали організаційні засоби „Оселі“ для згуртування наших членів на час вакацій та налаштування міжтовариських сердешних взаємин, чого жална інша організація в нашій суспільності не робила досі. І велика скількість наших „заточенців“, які в тім році прибули до „Оселі“ — найшли тут сердешне прийняття і нав'язали товарисько-родинні зв'язки з тими членами нашої Організації, що працюють на рідному ободозі та й від них багато цінного повезли в глибині своїх серць до своїх місць праці... далеко на Захід.

Сміло можна сказати, що „Оселя“ сповнила й у цьому так важкому для вчительства році своє організаційно-товариське завдання, бопоказала, як багато можна тут при добрій волі зробити для суцільного зміцнення нашого станового життя.

Михайло Таранько.

—О—

Центральна педагогічна бібліотека. — Від 1925 року існує при нашій організації педагогічна бібліотека, призначена головню для тих наших членів, які працюють науково на полі педагогічних дослідів та тих, що приготавляються до іспитів. Невелика вона — але зложена з усіх найконечніших творів педагогічної літератури.

Через якийсь час ця бібліотека, з приводу зміни домівки нашої організації, не розвивалася правильно. Від 1 жовтня ц. р. по доведенні бібліотеки до порядку — відчиняє її Дирекція до диспозиції наших Товаришів і Товаришок.

Основний каталог Ц. П. Б. знаходиться надрукований в „Учительським Слові“ ч. 7—8 за 1928 рік, а опісля є доповнення в тих самих числах нашого станового органу за р. р. 1929 і 1930.

Книжки замовляти можна листовно, долучаючи на пересилку (від 2—5 кг. ваги) квоту 2 зол. На поодинокі книжки до ваги 1 кг. квоту 1 зол. Належитість на оплачення пересилки книжок належить присилати поштовими значками разом із замовленням книжок. Хто не надішле належитости на оплату пересилки, книжок не одержить. Вказаним булоби, щоби кожний, хто бажає випозичити потрібні для себе книжки з Ц. П. Б. — наперед кореспонденційною карткою (подвійною на відповідь) подав Дирекції спис бажаних книжок, а по одержанні відповіді, що бажані книжки є вільні — тоді надішле в листі належитість на пересилку (Можна належитість на пересилку посилати чеком ч. 144.550. — але тоді на чеку — на частині середній „довуд вплати“ — у горі належить подати замітку: „на порто книжок“ — щоби книговедець Товариства знав, на що ця квота призначена і щоби цю квоту міг відповідно законтувати в книзі касових приходів.)

Бібліотеку веде тов. Михайло Таранько, що є другим директором й організаційним референтом Товариства. Бібліотека відчинена щоденно від год. 9—11 передполуднем. Хто з позамісцевих Товаришів(ок) в часі побуту у Львові в тих годинах не може бути в льокалі Товариства при вул. Якуба Стшеме ч. 11. — тоді нехай у кожній іншій порі поступить „по дорозі“ до тов. Таранька, на вул. Зіморовича, ч. 3. (контора видавництва „Світ Дитини“), а він у кожній хвилі буде до диспозиції всіх тих, що бажать користати з бібліотеки, а не можуть в означеній порі (9—11 передпол.) бути в льокалі Товариства.

Крім Ц. П. Б. вестиме тов. Таранько „Відділ педагогічних порад“. Дирекція постановила ввести сю ланку нашого організаційного життя, щоби

прийти в допомогу всім тим Товаришам і Товаришкам, які бажають чорад та виясненъ при письмєнних обрїбках педагогічно-методичних тем на районівї та окружні конференції, хотять пізнати відповідну лектуру для своєї самоосвіти та інші з тою справою зв'язані питання.

При тій нагоді подає Дирекція до відома всіх тих, що приготєвляються до квалїфікаційних іспитів, що можуть дістати з „Вїдділу педагогічних порад“ слїдуючі еляборати з педагогічних творів, яких знання є вимаганє при цих іспитах, а саме: Henryk Dawid: „Szkoła twórcza“, ціна 1.80 зол. — Bogdan Nawroczyński: „Uczeń i klasa“, ціна 1.50 зол. — Mieczysław Ziemnowicz: „Problemy wychowania współczesnego“, ціна 1.60 зол. — John Devey: „Szkoła i dziecko“, ціна 1.50 зол. — Ціна цих еляборатів 6.40 зол. (з пересилкою 7 зол.).

„Вїдділ педагогічних порад“ буде поступєнно й з інших нових творів педагогічної літератури опрацьовувати подібні еляборати, щоби в той спосіб прийти всім тим, що приготєвляються до іспитів, з допомогою для основного познайомлення їх із найважнішими творами педагогічної літератури.

„Вїдділ педагогічних порад“ буде подавати інформації в справі вибору відповідних книжок для бібліотек при Окружних Вїдділах, як також вибору книжок для дитячих бібліотек при школах. У всіх тих справах референт цього вїдділу тов. Таранько, буде кожнєчасно служити всім інтерєсованим потрібними інформаціями та порадами. На відповідї належить усе залучати в листї значок на 30 сотиків.

*

Дирекція взиває всіх тих Вп. Членів і Спївробітників видавництва, котрі мають у себе випозичені колинебудь із Ц. П. Б. книжки, повернути їх найпізніше до 15 жовтня 1932. Прохається всіх інтерєсованих дуже виконати цей зазив Дирекції, щоби не наражувати канцелярії Товариства на зайві кошти переписки в тїй справі.

При тїй нагоді прохає Дирекція тих Вп. Спївробітників видавництва, котрі мають у себе педагогічні редакційні журнали з 1931 року (і з попередніх лїт), повернути їх Редакції також найдальше до 15 жовтня 1932.

—O—

ДИРЕКЦІЯ В. П. У. В.

Про правильне вплачування членських вкладок. — Деякі члєни вплачують складанкою поштовою по 2 або по 1.50 зол. з заввагою: „решта вкладки за серпень або вересень 1932 р.“. Роблять це мабуть з цього приводу, що в місяці липні або в серпні впустили по 5 зол.

Звертається увагу, що в місяці липні членська вкладка виносила 5 зол., а знизка обов'язує від 1 серпня 1932 р. Якщо хто з членів впустив в серпні 5 зол., то надвизку законтовано йому на залєглості, або на „Учительську Касу“, що годі вдругє переконтовувати. Хто одначє впустив менше ніж вкладка виносить, то в тїм випадку обов'язаний доповнити її, щоби тим чином оминати залєглостей.

Рівночасно взивається членів, що залягають у членських вкладах вивізнати їх якнаскорше, бо в противнім вихадку стримається їм висилку органів Т-ва й вичеркнється їх із реєстру членів.

Члєни, що вплачують членські вкладки точно, а дотепер не предложили Деклярації до „Фонду посмертних допомог“, повинні надіслати її Дирекції Товариства негайно.

—O—

ОКРУЖНІ ВІДДІЛИ В. П. У. В.

Сокаль. — Дня 16 жовтня 1932 (неділя), відбудуться учительські сходи о 12-й годині в кімнатах „Бесіди“ в Сокалі. До обговорення багацько-станових справ, тому прохається о численну участь.

Заміняю посаду Нижанковичі під Перемишлем на посаду під Львовом.
З. Чехович, Перемишль, вул. Кляшторна 10.

УЧИТЕЛЬСЬКА КАСА.

В числі 4. „Учительського Слова“ (квітень 1932) подали ми до відома П.Т. членів „Учительської Каси“ і В.П.У.В. коротке рахункове звітання за час від 1/IX 1931 до 31/III 1932. Нині подаємо звітання за час 10-ти місяців від 1/IX до 30/VI 1932.

Всіх членів В.П.У.В., що вплатили на рахунок „Учительської Каси“ якусь квоту (від 1 зол. до 20 і вище) було 2502. Таких, що вплатили найменше 13 зол. було 1870 (74.7%), а таких, що підписали „Заяву приступлення“, около 830 (33.1%). В липні прибуло около 100 заяв.

Через В.П.У.В. вплинуло на уділи, вписове, щадничі вкладки (від 2502 членів) 38.449.72 зол.

Уділено 165 позичок на суму 45.225.72 зол., а саме: в часі від 1/IX 1931 — 31/XII 1931 58 позичок, а в часі від 1/I 1932 — 30/VI 1932. 107 позичок.

На позичках у дні 30/VI 1932 було 37.134.33 зол.; сплачено до 30/VI 1932 8.090.67 зол.; щадничих вкладок було на суму 3.812.45 зол.; льокацій в українських кредитових інституціях 4.026.51 зол.

Скільки грошей із загальної суми 38.449.72 зол. припадає на уділи, вписове, щадничі вкладки, зокрема не встановлено з уваги на те, що й скількість членів із браку великого числа „заяв приступлення“ не встановлена. Це встановлення доконається до кінця серпня 1932 так, щоби дійсні члени могли вже в вересні—жовтні ц. р. дістати уділові книжочки.

Розходи на адміністрацію досягнули висоту 1.803.12 зол. Покриває їх рахунок побраних відсотків 2.795.54 зол. і рахунок звороту адміністраційних коштів 598.51 зол. Кошти заснування 997.18 зол. і кошти інвентаря 726.00 зол., покрити квота, яку із загальної суми 38.449.72 зол. відпишеться на вписове і кошти, які спричинило довге екзеккування „заяв приступлення“.

Таке, не фахово виготовлене звітання, подаємо, щоби визнав ся в нім і кожний ляїк та зрозумів, що „Учительська Каса“ сповняє своє завдання і потрібна. Поміркуйте! 165 позичок за 10 місяців, у місяць пересічно 16, в часі, коли кредит сильно обмежений, а капітал, яким орудує „Учительська Каса“, невеликий. Але він наш власний! А до чого то ми дійшлиб за кілька літ, якби „Учительська Каса“ мала тільки 1500 карних членів і вони що місяця присилали на щадничу вкладку 1 — тільки (один) золотий? У місяць 1500 зол., за рік 18.000 зол., а за кілька літ? Чи інституція, яка оперує сотками тисяч, не дає користей своїм членам? Не годую людей, що в ній працюють? „Учительська Каса“ приймає щадничі вкладки у кожній висоті і опроцентує їх таксамо, як усі більші кредитові інституції. Вкладки забезпечені так, що вкладчик може свою вкладку в висоті 500 зол. в короткому часі відібрати без попередньої вимови.

НЕКРОЛОГИ.

† Франц Джурдж Сілецький, ем. управ. нар. школи, помер в 87 році життя в Самборі, дня 15. мая 1932 року.

Походив зі самбірської загонової шляхти. Як круглий сирота виховувався при Михайлі Качковськім, раднику окружного суду в Самборі, послугуючи при тім у самбірській церкві. Завдяки о. Скобельському директорowi державної гімназії в Самборі вже в старших літах скінчив учительську препаранду при перемиській консисторії і декретом цієї Консисторії іменований був 1866 р. помічником учителя при головній німецькій школі в Сяноці. По кількох роках перенісся Покійний у рідну Самбірщину, де вчителював по черзі в Пинянах, Радловичах, Викотах і Ваневичах. У межичасі зложив кваліфікаційний іспит на вчителя і зівстав стабілізований. Однак не вислужив повної емеритури. По 33 роках вчительської служби його пенсіоновано. Свою позицію вчителя не обмежував Покійник лише до праці в школі, але працював багато по читальнях, позичкових касах, та брав участь на публичних вічах.

Як лежало йому на серці добро нашого народу, бачити можемо з цього, що він положив головну заслугу коло заснування повітової позичкової каси в Самборі, теперішнього „Українбанку“ і був її дволітнім директором майже до смерті. Через кільканацять початкових літ провадив цю касу даром, поки вона не розвинулася і не станула на ноги на власних силах.

Бачучи в деяких шляхоцьких селах самбірського обводу страшенний консерватизм і неохоту до просвіти, зложив Покійник „Товариство Руської Шляхти“, — обїхавши наперед усі шляхоцькі села старосамбірського і турчанського повіту, згуртував найсвідоміших шляхтичів у тім товаристві, бо хотів у цей спосіб приєднати цей елемент до нашої національної ідеї, що йому в більшості вдалося.

В 1918—1919-их р. р. брав живу участь у всіх ділянках народньої роботи. По війні взявся до дальшої роботи — до віднови „Українбанку“, котрому служив майже до кінця життя. Був основником і почесним членом „Української Бесіди“ і членом майже всіх українських товариств.

Павло Антонюк, народній учитель, помер дня 17. VII. 1932 р. по 26-літній праці з школи. Родився 2. VII. 1884 р. в Зариченнях п. Бучач, як син селянина. Вчився в станиславівській учительській семінарії. Як тимчасовий учитель працював у Переволоці, як сталий у Соколові пов. Бучач. В часі світової війни, по зайнятті Перемишля російською армією попав як австрійський жовнір у полон. В неволі був 7 літ, в Петропавловську, Омську і Катеринбургу. В 1921 р. вернув із Туркестану й учителював дальше в Красіві пов. Бучач аж до 1. IV. 1931 р. Тяжка недуга поступенно підривала його здоров'я, так що став нездібний до праці і перейшов на емеритуру. Був членом ВПУВ від самого її оснування. Був членом „Просвіти“.

Видає Товариство „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“.

Редагує Комітет.

За Редакцію відповідає Андрій Зелений.

Друковано в друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок 10. — Тел. 29-26.

ВОЛІНСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

Редка Редакції й Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Телефон: 4-59.

Виходить РАЗ У МІСЯЦЬ. — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Підписувальська вкладка в місяці листопаді ц. р. виносить 3.50 зол.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

ОРГАНІЗУЙМО НАШУ КУЛЬТУРНУ ПРАЦЮ.

Між деякими членами нашої організації відзиваються часом голоси, що ми за мало присвячуємо уваги культурним питанням у нашій Товаристві.

До тих слів належить ставитися з повною повагою і старатися вибрати з них зерно реальної правди.

Треба зараз на вступі ствердити, що ті члени, які виступають на оборону культурної праці В.П.У.В., роблять це, на жаль, дуже однобічно й непрактично та тим чином найбільше шкодять самій ідеї систематичної культурної праці. Коли слухати їх промов або читати їх статті, то маємо найперше неприємне враження, що під словами „товариство“, „організація“, вони розуміють звичайно тільки провід В.П.У.В і від цього проводу саме вимагають усеї суми кожної праці, отже й культурної! Забувають ті члени про те, що кожний провід є тільки проводом, що він може давати різні почини, керувати працями цілого товариства та контролювати їх. Але не може ніколи взяти на себе ролі виконавця всіх ділянок організаційних праць, бо тоді він переставби бути проводом, а товариство без керуючого й контролюючого проводу мусілоб покотитися по похилій свого розвитку. Вимагати від проводу всеї суми культурної праці, це такий сам абсурд, як абсурдом булоби, колиб ми вимагали від нього всеї суми матеріяльних свідчень на товариство, або всеї суми матеріяльної та організаційної розбудови.

Виходячи з такого неправильного розуміння істоти організації, яка є спільнотою кількох тисяч людей, покликаних до всебічної, активної організаційної праці, оборонці культурної діяльності В.П.У.В. атакують звичайно за слабкий розвиток культурної праці сам тільки провід і (о іроніє!) вдаються звичайно найбільшій в ті одиниці та групи членів, які поклали і кладуть найбільшій може заслуги для культурного розвитку нашого товариства. Медвежа це прислуга і товариству і самій ідеї його інтенсивної культурної праці. Спихати весь обов'язок ведення культурної праці на сам тільки провід, це значить на практиці звільнювати загальні чле-

нів від їх істотного членського обов'язку — від праці для організації та в організації!

Другою засадничою помилкою сторонників культурної нашої праці, помилкою куди шкідливішою як перша, це ставлення нереальних вимог до товариства, піддавання непередуманих проєктів та домагання негайного їх здійснення! Нереальні люди з нереальними проєктами шкодять усе найбільше всім ідеям та розбудові суспільного життя. Нереальні проєкти замість виводити життя на нові шляхи розвитку, найчастіше розвалюють його, бо вносять у структуру поглядів і бажань загалу хаосу і дисорієнтацію.

Пригадаємо два-три приклади такої класичної нереальності. Чи можна вважати реальним проєкт створення спеціальної організації вчительських „робітників пера“ в умовах, де тих робітників фактично нема та нема також спеціальних вчительських видавництв, де вони моглиб містити свої праці? — Чи можна вважати реальним проєкт висилки наших членів за кордон на вищі педагогічні студії, коли такі сильні вчительські організації як німецька зі 150.000-ми членів, англійська зі 130.000-ми, польська зі 42.000-ми, чеська з 28.000-ми не поважаються на подібного роду експеримент? Чи може поважитися на подібного роду експеримент організація, що має мало що більше 2.000 членів та з тяжкою бідкою оплачує свій адміністративний „апарат“, зложений із 1½ директорів, бухгалтерів, машиністів і ½ редактора скупеньких необхідних видавництв? Та скажимо, що ми поправді вислали двох-трох членів кудись на вищі студії, тоді питаємо, що з ними зробити, де дати їм працю? Як використати конкретно їх вищу освіту, оплачену дорого грошем кількох тисяч членів? — Чи можна назвати реальним проєкт заснування психотехнічного інституту чи лабораторії або зразкової школи, коли в нас фактично немає своїх спеціалістів психологів та вчителів дослідників? Ми малиб це втримати своїми матеріальними й моральними засобами, ми — що не в силі були втримати марної „Учительської Краєвої Спільки“, а тепер не в силі розбудувати „Учительської Каси“ — отже інституцій, що самі себе повинні розбудовувати й утримувати!! Розвивати науково ті встанови малиб ті, що не в силі поставити на відповідній науковій висоті марного „Шляху виховання й навчання“?!... Чи можна назвати реальними проєкти деяких членів на створення автономічної якоїсь наукової комісії чи видавництва в нашій організації, на її ж кошт у хвилі найтяжчої економічної кризи, коли над учительством державних шкіл повисла загроза дальшої обнижжки платень, а вчительство приватних шкіл „Рідної Школи“ вже від кількох місяців не побирає платень? Коли наші 10-літні видавничі спроби покінчилися заповненням наших складів і магазинів тисячами примірників видань і безповоротною витратою кільканадцяти тисяч золотих на ті видання? Коли найпопулярніші наші національні видавництва припинюють зовсім, або звужують свою дотеперішню діяльність? Коли наші книгарні, що мають серед народу вже свою славу, традицію

й довголітні заслуги, стають майже на передодні самоліквідації? Коли в повітових учительських бібліотеках і зі свічкою в білий день не знайдеться хочаби одна українська книжка? Коли бібліотеки при Окружних Відділах або не існують, або стали перед неможливістю поповнювання свого інвентаря через брак фондів? Коли члени повертають нам вислані їм книжки давно вже ними заплачені?...

Справедливість вимагає ствердити, що ту культурну працю, на яку стати нашу організацію та для якої є відповідні суспільні умови, провід таки веде. Він поміщує в кожному майже випуску „Учительського Слова” статті з зазивами і вказівками до культурної праці на місцях. Видає „Шлях виховання й навчання” та „Методику і шкільну практику”, де об'єдналися коло конкретної культурної праці охочі до неї члени. Заложив „Центральну Педагогічну Бібліотеку” для підвищення педагогічної освіти всіх своїх членів. Улаштовує методичні підготовчі курси до практичних іспитів у Львові; поширає наукові виклади в „Оселі” в Ворохті, працював над науковими програмами української мови в державних народніх школах; заохочував і заохочує всі Окружні Відділи до закладання в себе бібліотек, до відчитів, викладів, зразкових лекцій і т. д.

Хто хотівби пильно й об'єктивно переглянути пововні річники „Учительського Слова” та міг бути справедливим суддею, переконався б на своє чимале здивування, кілька то проєктів культурної праці видвигав й опрацьовував провід організації! Та всі ті проєкти змарнувалися, припали порохом легковаження й забуття, бо не було подостатком охочих до культурної праці ні „робітників пера”, ні „психологів” ні звичайних навіть учителів-дослідників!

Вимагаймо культурної праці в товаристві, подаваймо проєкти, але будьмо в них реальні, бо ніщо так не шкодить ідеям і гаслам як утопії. Нереальність є найбільшим ворогом творчого життя!

Саме в цій статті я хочу сказати кілька слів про нашу культурну реальну працю. Признаюся, що я належав і належу до гурту тих членів, котрі пропагували секцію „робітників пера”, психотехнічні інститути й лябораторії, досвідні школи, висилку за кордон по вищу педагогічну науку. Пропагував так довго, поки не переконався, що я хотів зривати зорі з неба. Тепер по довшому життєвому досвіді я постановив оставити в спокою зорі й небо та вернути до реальної праці на нашій рідній землі. Це не значить однак, що я бажаю похоронів ідей секції робітників пера, психологічних інститутів й лябораторій, досвідних шкіл або мрії про вищу закордонну освіту. Навпаки, я й далі оборонятиму реалізацію тих ідей, але аж у хвили, коли до їх здійснення буде вповні підготований ґрунт. Значить, я обстоюю не зміну поглядів, культурної ідеології, але зміну організаційної тактики, методичної підготовки загалу членів до поважних культурно-організаційних справ.

Кожна праця якоїнебудь організації мусить спиратися на підставах масовости. Де немає в організаційних починах підстав масовости, там усі найкращі спроби в самих своїх початках призна-

чені на невдачу. Так отже до згаданих вище ділянок нашої культурної праці — а її ваги й значіння ніхто ніколи не заперечував — треба найперше підготувати загаль наших членів. У загально наших членів немає реальних умов, отже й немає любови, немає замилювання до культурних вищих питань, до конструктивної культурної праці. Колиж у них немає умов, любови й замилювання до тих справ, то вони не стануть їм спочувати. А провід організації не зможе ніколи започатковувати й переводити в життя таких ділянок праці, яким не спочуває загаль, або бодай більшість членів.

Через те виховання загально наших членів у любові й замилюванні до культурних питань, до культурної праці — зокрема до педагогічної й виховничої! — вважаю першим реальним і серйозним кроком до наладнання тих ділянок освітньої діяльності нашого товариства, які від кількох уже літ поновлюються в нас у формі безнадійних кличів. Так підготований загаль членів не відмовить певно свого матеріального й морального попєртя реальній культурній праці, яка сьогодні не може вийти зі сфери утопій і фантазій найкращих може наших людей. Та й ще одно, дуже важке застереження. Культурну працю в тих розмірах, які нині видвигають ініціатори в утопійних покищо формах, можна буде організувати й вести тільки при сприятливих суспільних умовах. Якщо ті умови не настануть, тоді й найприкріші докори в сторону провду нічого не допоможуть.

Під цю пору мені видається найдоцільніша тактика культурної праці наших членів у тій формі, яку пропагує вже від двох літ провід нашого товариства — в самоосвітніх гуртках! Приклади життя повчають нас, що організаційна праця в теперішніх часах може розвиватися тільки в невеличких гуртках, у даному випадку в самоосвітніх гуртках. Коли стежити об'єктивно від кількох літ товариські сходини в наших Окружних Відділах, то бачимо, що на тих сходинах бувають усе одні й ті самі члени, саме місцеві або з найближчих сіл довкруги повітового осередка. З дальших сіл не бувають члени на сходинах майже ніколи; не бувають також і на річних загальних зборах своїх відділів. Так отже дотеперішні товариські сходини членів Окружних Відділів перемінилися вже фактично в більші або менші товариські гуртки місцевих членів повітового міста, або членів із найближчих сіл довкола нього. Члени з дальших районів не брали і не беруть участі в ніякому житті організації, відчужуються від неї, стають байдужими до всіх професійних, організаційних і громадських справ. Так отже сама вимога об'єднання всего вчителства в своїй професійній організації та з'активізування кожного члена домагається поділу наших Окружних Відділів на самоосвітні гуртки.

Схема організації самоосвітніх гуртків, запропована провідом уже перед двома роками, дуже проста, реальна й викональна. Самоосвітні гуртки повинні мати характер сусідських товариських відвідин, чайних балачок. На чолі гуртка має стояти провідник, а членами його повині бути найближчі сусіди. Провідник не має по-

треби бавитися в бюрократизм, у канцеляричину. На останній ба-
лачці самоосвітнього гуртка обмірковують усі його члени місце і час
та тему чергової наради і на тому повинна кінчатися вся адміні-
страція гуртка.

Предмет праць самоосвітніх гуртків, запропонований та-
кож уже перед двома роками проводом товариства, дуже скромний,
але тим не менше реальний. Провід пропонував: 1. Огляд змісту
останніх випусків „Учительського Слова” та „Шляху виховання
й навчання”; 2. Доповідь на актуальну педагогічно-методичну або
іншу наукову тему; 3. Визначення часу, місця, теми і доповідача на
найближчу розмову.

Треба завважити, що колиб у Виділів Окружних Відділів було
зрозуміння й бажання налагодити мінімальну, але конкретну працю
своїх членів, то в організації самоосвітніх гуртків вони не натрапи-
либ на великі перепони. Треба тільки викресати в собі дрібку до-
брої волі й непохитної постанови довести заініційовану справу до
кінця. В нас усі найкращі, зовсім реальні пляни через те тільки
пропадають і забуваються, що провідникам на місцях і виконавцям
бракує твердої волі й залізної консеквенції в житті.

Самоосвітні гуртки булиб спроможні поважно оживити орга-
нізаційне життя та працю в наших Окружних Відділах. Миж зна-
ємо всі позитивний вплив кожної спільноти на розбудження соці-
яльних звичок людини, на оживлення симпатичних товариських
зв'язків, на зацікавлення певними організаційними чи суспільними
питаннями. На нарадах самоосвітніх гуртків вириналиб все нові
проекти організаційних праць, певні проблеми накидалисяб самі
собою, педагогічні й методичні загадки находилиб своє конкретне
висвітлення й практичну розв'язку в щоденній професійній праці
в школі, ба й навіть поза школою. Місце байдужості й охлялости
зайнялиб активне відношення до товариства й життя, шире ба-
жання вложити й свою цеголку в будівлю національної культури,
педагогії. Так формована техніка й наукові зацікавлення членів
створилиб по літах ідеологічні підстави до налагодження й ведення
тих науково-педагогічних ділянок праць, які нині не можуть пе-
рейти меж утопії, фантазії й найгарячіших ідеалістичних мрій.
А мріями життя ніхто ще не збудував і не збудує.

На цьому місці вважаємо вказаним зазначити, що організу-
вати самоосвітні гуртки та налагоджувати в них скромну освітню
працю, по вказаному вище пляну, дуже легко не тільки там, де є
Окружні Відділи В.П.У.В., але й навіть поза територією формально
існуючих Окружних Відділів. Всюди, де найдуться 3—4 члени на-
шого товариства, вони можуть легко створити товариський й само-
освітній гурток і через нього зв'язатися конкретно з ідеями та
змаганнями В.П.У.В. Яка це духова розкіш для людини, що живе
й працює поза межами рідного краю, зустрінутися хоча раз у мі-
сяць у тісненькому кружочку рідних людей і товаришів та поради-
тися й побалакати з ними над спільними культурними справами!!!

Практичні й холодні знатоки життя і людських душ оціню-

ють скептично проєкт самоосвітніх гуртків, передбачуючи, що на перешкоді в їх організації стануть такі популярні в житті перед-посилки суспільного життя, як сусідські антипатії, зазисть, обмови, гнів і т. д. Кажуть також, що вони легко переміняються в картярські клуби, на котрих місце рефератів і дискусій займуть змагання в лябеті, креферансі, тароку і їм подібних засобах товариської розривки!

Га! Якщо так, то киньмо торочити в писаннях і промовах про нашу суспільну ідейність і свідомість. Викиньмо ті комунали з нашої ідеологічної самохвальби, як непотрібну ганчірку. Тоді перестаньмо також вимагати від нашого проводу великих річей, коли ми самі нездатні до малих, ба навіть і до маленьких! Пам'ятаймо, що організація повинна розвиватися чинною працею і проводу і головню всіх членів. Коли ми від проводу вимагаємо багато, то оставмеж за тим проводом право й обов'язок вимагати від нас, членів, хоча мало-маленько!*)

Освітник.

*) Заввага Редакції. — Погоджуючись з шан. автором без застережень із його висновками, ми всеж таки, з огляду на вагу порушеного ним питання, не бажали собі, щоби за ним остало останнє слово. Через те радо помістимо кожний голос у тих справах на сторінках нашого органу. Радо витатимем кожний погляд, кожну думку, але реальну, позитивну, змістовну, що причиниласяб конкретно до оживлення діяльності нашого Товариства, його розвитку й розбудови.

ЗА ІДЕЮ САМОПОМОЧІ Й САМООБОРОНИ.

(З нагоди місяця ощадности).

Такі тяжкі економічні часи, як оце ми зараз переживаємо, трапляються рідко в історії людства — раз на сотки літ. Подібну господарську руїну, яка заваготіла над усіма майже сучасними гаресами світу, переживали європейці по мандрівках народів, по хрестоносних походах, по трицятилітній війні, на Україні по Хмельниччині та по наполеонівських походах. Правда, по всіх тих великих історичних подіях приходило в Європі нове суспільне й політичне життя. Народжувалося воно серед господарської руїни, загального обідніння, загину соток тисячів людських існувань та розвалу дотеперішніх форм суспільної продукції й занепаду старої культури, що мусіла робити місце новій.

На сторінки преси попадають тут і там оптимістичні голоси, що наближається кінець економічної кризи, що не за горами вже часи, в яких ми заживемо щасливіше і спокійніше. Кажуть — будуть заробітки, буде гріш, можна буде забезпечити себе й родину в найнеобхідніші потреби щоденного життя. Немає чого й пояснювати, що той, хто так думає і так говорить, нагадує нам хіба чародія з тисячі й одної ночі, який одним заклятим словом перемінює ніч у день і каміння в самоцвіти.

За глибокі економічні, культурні й політичні причини сучасної тяжкої кризи, щоби вона могла минути за місяць-два, за рік-два. Підготовляли її десятками літ суспільні й культурні рухи цивілізованого людства а світова війна поглибила й прискорила тільки той довгий процес. Високо розвинена техніка, інтенсивна комунікація та конкуренція довели до пересичення світових ринків промислу і сільництва. Це спричинило автоматично обнижжу цін, замороження капіталів, застій у промислі, торгівлі й сільництві. За тим прийшло лихо всіх народів і держав — безробіття. До тих стихійних економічних ударів прилучилася ще нещаслива спадщина довголітньої світової війни: задовження всіх держав, знищення фізичного й культурного доробку цивілізації, смерть і каліцтво мільйонів здорових, найбільше способних до праці людей. Всі тягарі з тої причини впали на сучасне покоління та перейдуть на друге й третє.

Думати й говорити в таких умовах про скорий кінець кризи може тільки крайно наївна й легковірна людина. Навпаки, кожний із нас мусить бути свідомий того, що вона даліше зростатиме й поглиблюватися. Живемо в такій переломовій добі, коли твориться нова історична епоха, з новим суспільним ладом, новою культурою, новими умовами життя. Остаточних, завершених форм того нового суспільного ладу, нової культури, нових умов ми не в силі навіть уявити собі. Але й сучасні покоління починають уже поволеньки пристосовуватися до нового життя. В хаосі сучасного суспільного складного механізму, в добу загальної масовості окрема людина, громада, нарід чи держава не в спроможності виконати індивідуально своїх суспільних функцій. Вони мусять об'єднувати свої матеріальні й духові сили для втримання себе в життєвій боротьбі. Тим чином повстають сьогодні тисячні відміни й форми людських спілок, об'єднань, організацій. З них найчисленніші й найміцніші господарські, економічні організації. Немає в тім нічого дивного. Економічне забезпечення є найелементарнішою підставою всебічного розвитку одиниць, народів і держав. Без добре організованих економічно-господарських підстав не дасться подумати ні політичне ні культурне життя сучасних народів.

Сучасним соціологам та економістам приходитьсь ствердити дуже цікаве, на перший поверховний погляд парадоксальне з'явище: Чим більше поглиблюється тяжке економічне положення, чим більша біда пригнітає нарід, тим більше нарастає економічних організацій. Старі поширюють свої засоби, методи, і терен праці й обогачуються новими. Яскравий приклад маємо на нашій країні, найбільше знищеній світовою війною. Селянство перше відчувало на собі тяжкі наслідки війни. Його ниви, пориті окопами, поростали буйними бур'янами, повалені й повалені загороди віщували холод і голод. Станувши в обличчі нехвибної руйни, воно кинулося до організації, до об'єднання своїх сил і створило густу сітку споживчих кооператив, молочарських спілок, віддаючи їх під провід повітових і краєвих економічних установ. Цей приклад розвитку селянського організаційного руху повчає нас, що в найгірші хвилини життя

людина, бачучи свою відокремлену безпорадність, інстинктивно шукає гурту, об'єднується в спільноті і через неї облекшує своє тяжке господарське положення.

В подібному економічному положенні, як селянство в часі війни та безпосередно по війні, найшлася тепер працююча інтелігенція й урядництво з приводу сучасної економічної кризи. Не тайба це, що в родині сучасного інтелігента й урядника панує нужда, яку окуплюється недоїданням, недоодяганням, недопалюванням і недосвічуванням. Це бідкування сучасної інтелігенції найбільш яскраво виступає серед народнього вчителства. По-перше через те, що воно зі всіх шарів урядництва найнижче вивінуване; по-друге — вчителство мусить дорого оплачувати кошти виховання й освіти дітей поза домом. Саме через кошти виховання дітей учительство найбільше задовжується, попадає в невивплатність, бідує.

В такій тяжкій господарській ситуації повинні ми вступити в сліди нашого селянства й шукати порятунку в єднанні своїх сил, у створюванні міцних економічних організацій, головно в поширюванні засобів, методів і терену діяльності існуючих уже в нас економічних установ.

В 1930-му році заснували ми нашу „Учительську Касу“, як тривалу пам'ятку святкування 25-ліття нашої професійної організації. Ухвалою з 8 липня тогож року зобов'язалися ми виплачувати через п'ять повних літ, до 1935 року, по 1 золотому місячно ощадностей на створення власного закладового й оборотового капіталу. Малося на думці створити свою поважну ощадно-кредитову інституцію для забезпечення всіх членів легко доступним і дешевим кредитом для підтримування рівновати їх господарства й еventуальної розбудови.

Більшість членів, привикла до організаційної солідарности й карности, виплачувала через два роки досить жваво свої ощадності. Аж сього року несподівано під впливом неоправданої паніки анулювали ми нашу ухвалу зперд двох літ і звільнили наших членів від обов'язку виплачування ощадностей. При цьому висловили ми сподівання, що члени, свідомі значіння „Учительської Каси“, опертої на власному капіталі, виплачуватимуть добровільно дальше свої золотівки на ощадність. Розуміється, це „сподівання“, то ніщо інше на практиці, як лебедина пісня похороненої ідеї!!!

Тепер уже приходять деяка переоцінка поглядів. Старші й здисципліновані провідники нашого організаційного руху вважають, що наша сьогорічна ухвала була похонна, непередумана, недоцільна, ба навіть шкідлива з організаційного погляду. Відзиваються вже тут і там голоси, чи не добре булоб реактивувати нашу ухвалу з 1930-го року в напрямі обов'язковости виплачування членських ощадностей до „Учительської Каси“. Порущуємо цю справу покищо як дискусійне питання і сподіваємося викликати в загалу наших членів прилюдний вияв поглядів на ту ділянку нашого організаційного руху.

Що гін до економічної організації вчительства в ділянці доступного внутрішнього кредиту оправдується сучасними умовами життя й щоденними потребами наших членів, доказує це наглядно ріст підручних не статутних кас і різних допомогів фондів при більшості наших Окружних Відділів. Учителство радо їх підтримує та розбудовує своїми ощадностями. В декотрих Окружних Відділах (н. пр. в Бережанах, Золочеві, Самборі, Станиславові, Тернополі, Яворові й ін.) зібралися вже навіть дуже поважні оборотові капітали. Відрадне це з'явище в нашому організаційному руху: але має воно свої поважні недомогання. Всім тим „касам“ і фондам бракує одної організаційної системи, загального плану й одного економічного наставлення. Нам видається, що найбільше недомогання того руху саме в роздрібненні, розпорошенні й необ'єднанні наших капіталів. При такій системі налагодження нашої кредитової взаємодопомоги ми не зможемо впливати на видатне поліпшення господарського положення наших членів, ні приходити їм із визначнішою допомогою в скрутніших хвилинах життя. Пора отже подумати нам про витичення суцільного плану для нашого кредитового руху, про об'єднання наших поважних, але роздрібнених і розпорошених капіталів. Цю функцію об'єднання нашого кредитового руху в напрямі одностайної організації й згуртування капіталу повинна виконати „Учительська Каса“, яка по своєму статуту має право закладати в повітах свої відділи, ними планово керувати й контролювати їх діяльність.

Ми не маємо потреби пояснювати на тому місці великого значіння доцільної організації нашого внутрішнього кредиту на підставах ощадности. Звернемо тільки увагу, що добре налагоджена внутрішня кредитова справа може стати поразним і дуже реальним пропагандивним засобом за поширенням нашої організації. Гріш має всюди велике значіння — і в політиці, і в економії, ба навіть і в мистецтві. Має він не менше значіння і в поширюванні суспільних організацій. Ті байдужі старики й молодики, яких дотепер не вдалося приєднати до нашої професійної організації ніякими переконаннями й закликами до „ідейности“, національної свідомости та професійної карности, радо приставагмуть до нас, коли почують, що в нас є „гроші“. Не гордуймо тим засобом організаційної пропаганди й агітації. Він не є неморальний. В суспільстві є різні люди. Одні, безкомпромісові й неоправдані ідеалісти, шукатимуть усе спільног; будуть працювати в них і складати для них жертви й заспокоювати свої ідеалістичні настрії. Інші, реальні, егоїстичні одиниці, пристагмуть до організації остільки, оскільки вона зможе задовольнити їхні егоїстичні матеріальні інтереси. До організації треба притягати одних і других членів, бо кожний із них вносить децю реальне в будову суспільного життя. Перші створюють ідейні, духові скарби, а другі, загнадливі егоїсти дають їм матеріальну підбудову. Факт є, що реальні егоїстичні натурі, коли стануть уже членами якої суспільної організації, бувають потім найкращими її пропагаторами й агітаторами. Ніхто не вмів піді-

обрати таких переконуючих агітаційних аргументів, як саме вони. Доцільно отже поставлена кредитова справа на терені нашої організації може допомогти нам до втягнення в нашу організаційну орбіту всего українського народнього вчителства.

Ставимо отже цю організаційну справу під прилюдну дискусію широкого загалу членів, а саме два конкретні питання: 1. Пропаганду видвигненої останнім Загальним Збором В.П.У.В. ідеї безумовного добровільного вплачування по 1 зол. місячно на членську ощадність до „Учительської Каси“; 2. Поширення кредитової акції на всі Окружні Відділи через об'єднання їх установ і капіталів під одним доцільним проводом „Учительської Каси“, без найменшого порушення їх самостійности орудування грошми й автономії управи.

Сподіваємося, що всі активні члени, яким дорога наша організаційна ідея, не відмовляться від дискусії над поставленими вище конкретними питаннями. Дімаємо, що ці питання повинні стати також предметом поважних завваг на чергових сходинах усіх Окружних Відділів В.П.У.В.*)

Економіст.

*) Над порушеними в цій статті питаннями Редакція відкриває дискусію і запрошує до неї всіх членів Товариства.

Редакція.

УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ В СВІТЛІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДУМКИ.

Місцем кристалізації суспільних поглядів, почувань і прямувань сучасних громадянств є їх суспільні встанови, товариства й організації. Найпевнішим засобом поширювання тих поглядів, почувань і прямувань у найширшій слон населення є національна преса. Погляди, почування і прямування преси є поглядами, почуваннями і прямуваннями громадянств, народів — і навпаки. Хто хоче знати душу сучасного громадянства, народу, його погляди, почування і прямування мусить знати його національну пресу. Преса є правдивим відгомном і відзеркаленням сучасного життя в усіх його найскладніших проявах.

Питання успішної учительської праці та взагалі питання самого існування й розвитку народнього вчителства є сьогодні предметом дбайливої уваги й опіки всіх майже народів і держав. Це зовсім зрозуміле. Кожний народ, кожна держава розвивається нині свідомо суспільною працею всіх своїх громадян. До цієї праці виховують народи й держави молоді покоління в духу своїх національних і державних ідеалів. Треба зазначити, що й навіть недержавні народи не вирікаються виховання своєї молоді в духу національних ідеалів.

Український народ у Польщі по кількох літах байдужости до учительських справ починає звільна звертати свою увагу в бік свого народнього вчителства. Починає призадумуватися над кількістю й якістю цього вчителства, над умовами його шкільної і громадянської праці.

Розуміється, щоби пізнати ближче всю істоту теперішнього життя свого вчителства, старається наше громадянство глянути

на його професійну організацію В. П. У. В. крізь прозорі очі своєї національної преси. Робить це з приводу цьогорічного Загального Збору цієї національної встанови.

На цьогорічний Загальний Збір В. П. У. В. відгукнулася вся українська преса. Особливо широко заговорила про нього „Нова Зоря“. Появилася в ній паралельна стаття про стану організації нашого вчителства й духовенства в чч. 49—65 з цього року. В ч. 75 з 15 вересня ц. р. в статті „Два з'їзди“ перевела „Нова Зоря“ порівнюючий огляд станової організації українського духовенства й учительства, ставляючи під тим оглядом В. П. У. В. на першому місці.

Не маючи можливості дати на цьому місці повної аналізи статтей „Нової Зорі“, позволимо собі переказати тут кілька виривків із статті „Два з'їзди“. В ній читаємо:

„Поки приступимо до розважань із приводу останніх з'їздів духовенства й учительства, мусимо ствердити слідує: 1) Числа нашого духовенства й учительства в нашій країні майже рівні собі; 2) Матеріальні умовини, в яких знаходиться духовенство, переважно кращі, як матеріальні умовини, в яких знаходиться вчительство; 3) Такамо, що торкається службових умов, відносин до властей і т. д.“

„Здавалосяб, — продовжує „Нова Зоря“ — що духовенство при таких умовинах повинно не то дорівнювати, але й перевищати вчительство своєю становою організацією. На жаль, так не є! Наше духовенство не тільки не перевищає своєю становою організацією вчительства, але навіть не дорівнює йому. Виявилось це аж надто яскраво на обох згаданих з'їздах. — В чімжеж виявляється нижчість станової організації духовенства в порівнанні з учительством? — Вона виявляється передовсім у тім, що наше духовенство не має своєї загальної станової організації, котра об'єднувалаби в собі священиків бодай у тій мірі, як це має місце в нашого вчителства, якого В. П. У. В. об'єднує поверх 2.000 учителів-українців у Польщі. — Ще більше виявляється станово-організаційна нижчість духовенства в порівнанні з нашим учительством, коли взяти під увагу дотеперішні осяги їх організацій. Бо коли станова організація нашого вчителства В. П. У. В. може нині похвалитися доволі значним дорібком — двома кам'яницями в Львові, „Оселею“ в Ворохті, двома органами преси („Учительське Слово“ і „Шлях виховання й навчання“), великим ювілейним збірником, то станові організації нашого духовенства були й є матеріально дуже слабкі. А що вони втримують виключно своїми силами?“

При кінці своєї статті дає „Нова Зоря“ такі цікаві завваги:

„Докладні звіти з обидвох вище згаданих з'їздів, нашого духовенства й учительства, — це документи першорядної ваги. Ті звіти дають дуже цінний матеріял до оцінки психіки й діяльності тих обидвох важних станів. А другий звіт (з учительського з'їзду) ще тим важний, що коли відносини не поправляться, то наш учительський стан бодай у дотеперішній формі в тім країні готов — перейти до історії; бо коли не стане нашого вчителства в державній службі, то що найменше — невідомо, як це відіб'ється на існуванні нашого приватного вчителства. З кожним роком нашого державного вчителства меншає, з кожним роком наше приватне вчителство попадає в щораз більшу нужду. Ми очевидно наближаємось до дня, в котрім побачимо остаточну ліквідацію того культурного стану, який нам оставила Австрія. Тим більше повинні ми дорожити всіма пам'ятками з життя вчительського стану“...

Не входячи в критичний розгляд міркувань „Нової Зорі“, завважуємо, що українське народне вчителство, не зважаючи на ті труднощі сучасності, вірить у своє краще майбуття, в кращі дні

своїй В. П. У. В. Вірить, бо не втратило ще надії на самозаховавчі сили свого народу, на його здатність до розвитку, на певність у переборенні ним усіх труднощів, що накопичилися так густо й високо на його шляху до повного національного досконалення. (Докінчення буде).

3 ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

УЧИТЕЛЬСЬКА КАСА.

ОГОЛОШЕННЯ.

Кожному членові В. П. У. В., що виплатив уже в часі від 1-го серпня 1930 до 1-го серпня 1932 якусь квоту на уділ і вписове, буде та квота зарахована, коли підпише і пришле заяву приступлення до дня 15 грудня 1932. По цім речинці кожний член В. П. У. В., що не додержить індивідуально умови, яка була заключена між В. П. У. В. і „Учительською Касою“ ухвалою Загального Збору В. П. У. В. в 1930 р., значить, коли не підпише заяви приступлення, стратить свій завдаток на уділ і вписове до висоти 12 зол., який перейде на власність резервного фонду „Учительської Каси“.

Дирекція „Учительської Каси“.

Досить воловодження! — По цілім році хочемо закінчити розрахунок із членами В. П. У. В., які вплачували завдаток на вписове й уділ в „Учительській Касі“, а не підписали дотепер заяви приступлення. Вольному воля! За вуха не притягаємо, але робили, що могли, більше, як повинні, щоби від усіх членів В. П. У. В. добути заяви приступлення до „Учительської Каси“. Вислід такий, що від 1 вересня 1931 до нинішнього дня (22. 8. 1932) вписали ми в реєстр членів „Учительської Каси“ лише 1.132 членів, значить менше як половину всіх членів В. П. У. В.

Директори „Учительської Каси“: Микола Мороз, Олександр Бісікевич.

Чи потрібна „Учительська Каса“? — Мабуть так, коли від 1-го вересня 1931 р. до 22-го жовтня 1932 дала 217 позичок на суму 58.074.85 зол. Багато позичок відмовлено ізза браку оборотного капіталу. Таке поважне число позичок свідчить, що вчителству потрібний кредит. Тої потреби не може „Учительська Каса“ повнн і як слід заспокоїти. А могаб, колиб українське вчительство зрозуміло, що є обов'язком підпорядкувати свій особистий інтерес загальному інтересові. Вчите кожний із нас у школі, що „Громада по нитці, а бідному сорочка“, але Вас не болить голова, що товариш чи товаришка не має де в біді поратуватися. Ведете (а може й помиляємося?) ударну кампанію за ощадністю, а самі?... Відхрещуетеся, коли Вам говорять, що Ви повинні й можете вплачувати до „Учительської Каси“, що місяця бодай 1 зол. Не всі, бо є й виїмки. Однак „в Бозі надія“, що ті виїмки стануть правилом.

Стан „Учительської Каси“ в дні 30-го вересня 1932. — Зареєстрованих членів 1.107 (22/8. — 1.132). **Касовий звіт.** А) Стан довжний (прихід): 1. Вплачені уділи 10.916.90 зол. 2. Резервовий фонд 2.216.00 зол. 3. Щадничі вкладки 5.690.97 зол. 4. Побрані відсотки 4.141.25 зол. 5. До розрахунку з членами В. П. У. В. 24.944.02 зол. Разом 47.909.14 зол. — Б) Стан чинний: (розхід): 1. На позичках 42.392.16 зол. 2. Льокації (в кредитових українських установах) 2.255.86 зол. 3. Льокації в П. К. О. 261.23 зол. 4. Різниця курсу 171.16 зол. 5. Кошти спору 65.00 зол. 6. Кошти заснування й адміністрації 2.312.87 зол. 7. Касова готівка 449.86 зол. Разом 47.909.14 зол. —

Дирекція „Учительської Каси“.

Ви, що відтягаєтеся приступити до „Учительської Каси“, читайте (якщо читаєте) пильніше й уважніше „Учительське Слово“, а довідаєтеся, що робить і до чого прямує — та що досягнула нова станиця організації українського вчителства. Чи більше цікавлять Вас новини з чужих і своїх щоденників?

До відома всім П. Т. Членам „Учительської Каси“. — В жовтні ц. р. розіслали ми всім Окружним Відділам В. П. У. В. уділові книжочки для членів „Учительської Каси“ з виказом, хто й скільки вплатив до „Учительської Каси“ через В. П. У. В., хто підписав заяву приступлення, а хто ні. Маємо надію, що діяльні члени В. П. У. В., які дістали нашу посилку, не відмовляться дати нам ту поміч, о яку ми їх попросили.

Найдалше в першій половині листопада ц. р. будуть розіслані уділові книжочки і членам, що не належать до ніякого Окружного Відділу, (Волинь, Польща, Західна Галичина) кожному з-окрема. А тому, що посилки будуть звичайними листами, обов'язком кожного, що дістане посилку, негайно відіслати нам долучену посвідку доручення. До кожної посилки долучений буде також рахунок влат і поштова складанка.

Як кому жалко буде видати 30 гр. на висилку посвідки доручення, нехай посвідчить листівкою (20 гр.) так: „Уділову книжочку ч. Х... одержав“ Н. Н.

Щадіть! Бодай 1 зол. місячно! Свої ощадності складайте в „Учительській Касі“! Переказуйте на наше конто ч. 412.543!

До переказаної квоти додайте все 5 гр. на оплату поштової маніпуляції! На посилку грошей купуйте складанки (чеки), як не маєте нашої (на жадання пішлемо), а не переказ, бо посилка переказом дорожча.

Дирекція „Учительської Каси“.

ОБІЖНИКИ ДИРЕКЦІЇ В. П. У. В.

I. Дирекція В. П. У. В. прохає всі Виділи Окружних Відділів прислати звідомлення про збори, сходи і свою діяльність у двох примірниках, а саме: один для Дирекції, а другий для Редакції „Учительського Слова“.

Рівночасно бажанням Дирекції є, щоб Виділи Окружних Відділів прислали їй також реферати й відчити, виголошувані членами на освітніх гуртках і районних конференціях.

II. Дирекція В. П. У. В. звизає всіх товаришів(ок), котрі отримали пригадки в справі вирівнання залегlostей, влатити ці залегlostі безумовно до кінця ц. р., бо в противнім випадку буде приневолена, згідно з постановою статуту Т-ва, вичеркнути таких членів із реєстру членів Т-ва з новим адміністративним роком.

III. Звизається всіх довжників зворотних допомог влатити побрані в Т-ві допомоги в цілості, а на випадок оправданої матеріальної скрути, звертати їх радами, починаючи від листопада ц. р.

З подібним апелем звертається Дирекція В. П. У. В. також до доєжників б. „Учительської Краєвої Спілки“. На випадок дальшого легковаження згаданих влат, передається ті претенсії до виекзеккування синдикові Т-ва дорогою цивільного права.

ОКРУЖНІ ВІДДІЛИ В. П. У. В.

а) Скликають збори і сходи.

Дрогобич. — Дня 8 листопада 1932 р. о 10.30 перед полуднем відбудуться в „Народнім Домі“ сходи членів Окружного Відділу В. П. У. В. На деннім порядку між іншим реферат про значіння шкільних городів і консервування овочів. — Прохається численно явитися.

Тернопіль. — Надзвичайний Загальний Збір Окружного Відділу В. П. У. В. в Тернополі відбудеться в домівці Т-ва „Української Бесіди“ дня 8 листопада 1932 о 10-ій годині ранку з таким порядком нарад: 1. Відкриття Збору. 2. Резигнація голови Окр. Відділу з поданням причин. 3. Реферат т. Оліярника. 4. Звідомлення з перевірки залеглих довгів від 1924—1927 р. і вкладок до „Учительської Каси“ у Львові. 5. справи признання датків з резервового фонду на установи, ремунерації за бізнєс і коштів подорожі для членів Відділу і Провірної Комісії. 6. Зібрання решти декларацій до „Посмертного Фонду“ і „Заяв приступлення“ в члени „Учительської Каси“. 7. Внесення і запити.

б) Відбули збори і сходи.

Самбір. — Самбірський Окружний Відділ належить до активніших організацій наших одиниць. Він розвиває реальну й практичну програму організаційної праці та втримує живий зв'язок із центральним проводом Товариства, пересилаючи йому звідомлення навіть із важніших засідань Відділу Окружного Відділу. Яку саме працю веде цей Відділ і як річево ведуть свої наради члени на сходах і зборах, нехай засвідчить про те програма останніх товариських сходин, що відбулися в Самборі дня 21 вересня ц. р.

В програму нарад тих сходин входили такі справи: 1. Відкриття наради, 2. Відчитання протоколу з останніх сходин, 3. Звідомлення з Загального Збору Т-ва у Львові 3 липня ц. р., 4. Справа хроніки шкіл у повіті, 5. Справа вкладок до В. П. У. В. й до „Учительської Каси“, 6. Життєві забезпечення в „Карпаті“, 7. План праці на 1932—33 шкільний рік. 8. Внесення й запити.

З цікавіших ділянок організаційної праці цього Відділу треба піднести започаткування видавничої діяльності, котрою керує в імені Відділу Редакційний Комітет, зложений із чотирьох членів; як перший випуск праць комітету появилася повість із учительського життя Івана Филипчика „За вчительським хлібом“ (повість із життя молодого вчительки). У своїм видавництві бажавби Окружний Відділ видати поважну історію про шкільництво в самбірському повіті. Не спускає Відділ із уваги також справи життєвих забезпечень членів у Товаристві „Карпаті“ у Львові, через „Учительську Касу“. При Відділі існує статутова ощадно-позичкова учительська каса „Український Вселюдний Учитель“, що оперує поважним оборотним капіталом. Заходиться також Окружний Відділ енергично коло купна власної домівки в Самборі коштом трьох тисяч американських доларів.

Тернопіль. — Окружний Відділ В. П. У. В. прислав Дирекції Товариства звідомлення зі своєї діяльності в минулому адміністраційному році. Подаємо це зразкове звідомлення на сторінках „Учительського Слова“ в повному змісті для заохоти й прикладу всім нашим Окружним Відділам, як належить провадити діло- й книговодство та як виготовляти річні звідомлення.

За дуже дивне й некорисне з'явище в цьому Відділі вважаємо прикрий факт, що він не передплачує ніяких фахових часописів та не має власної бібліотеки! Це ненормальне й непатріотичне! — Редакція.

— 0 —

З В І Д О М Л Е Н Н Я

з діяльності Окружного Відділу Т-ва „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“ в Тернополі за рік 1931/32.

1. Діяльність Окружного Відділу відновлено в 1932 р.

2. Завідуючим органом у звітнім році був Віділ, вибраний на Загальному Зборі, що відбувся дня 21 вересня 1931 р. В склад Відділу входили: 1) т. Залужний Володимир, голова; 2) т. Теодор Гринькевич, управ. школи в Купчинцях, заступник голови; 3) т. Володимир Омецінський, емерит. упра-

витель школи, секретар; 4) т. Віктор Оленюк, учитель народ. школи ім. Словацького в Тернополі, скарбник і 5) т. Олена Богдановичева, учителька в Проватині.

До Контрольної Комісії вибрано: 1) т. Катрю Кушнірівну, учительку в Ходачкові Великій і 2) т. Івана Габлевича, управителя школи в Довжанці.

Контрольна Комісія перевела з кінцем звітового року контролю діяльності Виділу й касовості.

3. Окружний Відділ числив з початком шкільного року 1930/31 членів: а) в чинній службі — 62, б) емеритів — 7, в) надзвичайних — 3, разом 72.

Протягом шк. року 1930/31 спенсіоновано 1 члена (т. Ол. Борд.), виступив 1 чл. (т. Ол. Приймак), перенесено 1 чл. (т. О. Демчук) — разом 3 чл.

На шкільний рік 1931/32 остало членів:

а) в чинній службі	59	т. є.	43 муж.	+ 25 ж.
б) емеритів	8	т. є.	6 муж.	+ 2 ж.
в) надзвичайних	3	т. є.	—	3 ж.

Разом 70 т. є. 40 муж. + 30 ж.

Протягом звітового року спенсіоновано 8 членів, а саме: 1) т. Юлію Чубатівну з Тернополя, 2) т. Миколу Антоняка, 3) т. Анну Антонякову, 4) т. Мартина Косовського, 5) т. Антона Метельського, 6) т. Осипа Новаківського, 7) т. Теодора Ситника і 8) т. Анну Бринякову; б) двох членів перенесено (т. Ів. Барабаша і т. Гр. Лучанка), так, що в дні 31/8 1932 остало:

I. в чинній службі	49	а в тім	27 м.	і 22 ж.
II. емеритів	16	а в тім	11 м.	і 5 ж.
III. надзвичайних	3			3 ж.

Разом 68 а в тім 38 м. і 30 ж.

Заввага. Чи всі емерити є й надалі членами ВПУВ — Виділ Окружного Відділу не знає, бо не складають вони вкладок до ВПУВ через Виділ — Побажаним є, щоби всі емерити, колишчі члени Окружного Відділу, вплачували щомісячні вкладки через Окружний Відділ, а це буде корисне тим 1) що будемо мати точну євденцію всіх членів Окружного Відділу, 2) що від кожної членської вкладки, вплаченої до каси Окружного Відділу — приходить до каси того Відділу на адміністрацію 25 гр. — 3 16 членів емеритів заведи 2 вплачує свої вкладки через Окружний Відділ — і через це тратимо 3.50 зол. місячно ($14 \times 0.25 = 3.50$).

(Докінчення буде).

— 0 —

НЕКРОЛОГИ.

Григорій Лотоцький — емеритований учитель — помер 19 травня 1932 в Дубовиці, по кількомісячній тяжкій грудній недозі в 34-ому році життя.

Покійний Григорій Лотоцький уродився дня 6 грудня 1889 року в Куликові, радехівського повіту. По покінченні виділової школи в Радехові ходив до учительської семінарії в Сокалі, де зложив учительський іспит у 1909 році. Тогож самого року дістав учительську посаду в новоз'організованій 1-кл. школі в Дубовиці, повіт Калущ. По році учительювання в Дубовиці перенісся в дорозі заміни до сусіднього села Довжки — тогож повіту, де працював далі без перерви до вибуху війни. Покійний брав участь у світовій війні, потім у визвольній війні в 1918 р. — перебув на Україні дворазово тиф — побував у Чотирокутнику Смерті — опісля в таборі Тухолі — звідки вчепаний із підірваним здоров'ям повернув у 1920 р. знов на давню посаду в Довжці.

Покійний був членом „Взаємної Помочі Українського Вчителства“ від 1910 року, — членом Т-ва „Просвіти“, „Рідної Школи“, Т-ва опіки над Українськими Інвалідами — як рівнож основником і діяльним членом усіх місцевих товариств — у Довжці і Дубовиці.

На дорогу вічності прощали Покійного три священники: о. Юрик, парох Сівки, о. Софрон Івантшин, парох Дубовиці та о. декан Любомир Зарицький, парох Войнилова. Від учительства попрощав в останнє Покійного його шкільний товариш Василь Кравець. — В. Й. П.

ОПОВІСТКИ.

Дирекція В. П. У. В. повідомляє, що третя книжка „Шляху виховання й навчання“ в об'ємі 4-ох аркушів уже друкується та буде на днях розіслана всім членам.

До заміни вчительська посада при 2-класовій народній школі в Любачівському повіті на такуж саму або й 1-класову посаду в горах або підгірській околиці. При школі є економічні будинки, город, сад та 2 $\frac{1}{2}$ моргів поля. Шкільний будинок новий, деревляний у дуже доброму стані. Мешкання вчителя міститься в шкільному будинку.

За інформаціями в тій справі можна звертатися до Дирекції В.П.У.В. — Львів, вул. Якуба Стшеме, 11.

До продання для емеритів. — Партеровий дім із дев'ятьма мешкальними відділами, стайнею і великим приміщенням на варстат чи магазин. Ціна 3.500 доларів. Інформації подає: Коць Михайло. учитель — Львів—Замарстинів, ул. Штарка, ч. 9.

Випозичальня Бібліотеки Т-ва „Просвіта“ у Львові перенесена до Книгарні Т-ва при Руській вул. ч. 1 і випозичає книжки на дуже догідних умовах: в будні від 8.30—6.30 год., а для учеників, замешкалих у Львові, від 5—6.30 год.: в українські свята — від 9—12 год. Там же подаються інформації про умови впису.

НОВІСТЬ!

НОВІСТЬ!

Заходом і коштом самбірського Окружного Відділу В.П.У.В. вийшла з друку повість із учительського життя

Івана Филипчака

„ЗА ВЧИТЕЛЬСЬКИМ ХЛІБОМ“

Живими красками ілюструє вона відносини, серед яких працює нині наше вчителство.

Ціна 2.50 зол.

Замовляти можна в канцелярії Окружного Відділу В.П.У.В. в Самборі, вул. Огородова 15.

Видає Товариство „Взаїмна Поміч Українського Вчителства“.

Редагує Комітет.

За Редакцію відповідає Андрій Зелений.

Друковано в друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок 10. — Тел. 29-26.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

Редакції й Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.
Телефон: 4-59.

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Членська вкладка в місяці грудні ц. р. виносить 4.50 зол.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

НОВИЙ ЕТАП.

(З приводу затвердження нового статуту В.П.У.В.)*

Кількалітні домагання наших членів і безупинні старання проводу нашого Товариства в справі зміни дотеперішнього статуту нашої організації покінчилися повним успіхом. Львівське Староство Городське письмом із дня 28 жовтня 1932 Ч. В.Р. 5/592 В.Р./32 повідомило Дирекцію Товариства, що Львівський Уряд Вовєвідський постановою з дня 24 жовтня 1932 Ч. В.Р. 62/217 -- 1932 затвердив на підставі §§ 9 і 10 закону з дня 15 листопада 1867 про товариства (В.Д.З. Ч. 1343 з 1867) змінений статут Товариства „Взаїмної Помочі Українського Вчителства”. При цьому письмі прислало Староство два примірники (український і польський) затвердженого статуту.

Повідомляючи тим шляхом загал наших членів про цю важну подію, бажаємо рівночасно звернути їх увагу на основні новини зміненого статуту.

Першим і найкориснішим успіхом нового статуту треба назвати постанову про поширення його важности й діяльності Товариства на всю територію Польщі та право закладання відділів і всіх статуткових уладжень організації. Від тепер має право кожний український учитель у цілій Польщі належати до одинокої своєї професійної організації, закладати її відділи й уладження та працювати в них згідно з постановами

*) Повний зміст нового статуту оголосить Дирекція Товариства в черговому випуску (за січень 1933) „Учительського Слова”. — Ред.

статуту й законними приписами про товариства. Має право й обов'язок дбати про гарний розвиток В.П.У.В., приєднувати для неї нових членів та працювати в її відділах над своєю освітою, поліпшенням шкільництва й засвоєнням кращих метод виховання й навчання.

Велике значіння в дальшому розвитку нашого Товариства матиме постанова нового статуту про те, що право участі в Загальному Зборі В.П.У.В. з рішачим голосом прислуговує тільки головам, секретарям і делегатам Відділів, почесним членам і членам Головної Управи й Контрольної Комісії. За всіма іншими членами осталяє новий статут право бути на Загальному Зборі, промовляти, ставляти внесення й запитувати в справах організації Головну Управу. Тим чином повинні тепер зискати наші Загальні Збори на зверхній повазі, предметовости нарад, промов і внесень. Ці чинники повинні би в свою чергу вплинути позитивно на зміст і напрямок діяльності Товариства. Можна сподіватися, що всі управнені до участі в Загальному Зборі з правом рішачого голосу члени матимуть від тепер ясне й свідоме почуття відповідальности за долю цілої організації.

Постанова про те, що право участі в Загальному Зборі В.П.У.В. з рішачим голосом прислуговує головам, секретарям і делегатам Відділів повинна примусити кожного члена дбати про заложення в своєму повіті статутowego відділу та активної організаційної праці на його терені. Бож тільки ініціативна й активна праця в організації повинна виносити членів на гідні становища голов, секретарів і делегатів їх відділів. Так отже зі синтези праці й почуття відповідальности за розвиток Товариства повинні виховуватися в нашій організації нові типи активних її членів.

Треба повитати постанову нового статуту, який позволяє Головній Управі лучити членів із двох або й більше повітів у одну організаційну цілість, або ділити один повіт на два або й більше відділів. Ця постанова дає Головній Управі можливість притягати кожного члена в організаційний актив та гуртувати все українське народне вчительство в члени нашого Товариства. В багатьох повітах нашого краю, де не було статутових підстав для створення Відділу В.П.У.В., переставало вчительство цікавитися своєю професійною організацією та з часом відпадало від Товариства. Тепер цей стан мусить змі-

нитися, бо ніхто з учительства не може остати поза порогами своєї професійної організації, як і ніхто з членів не повинен виконувати організаційних обов'язків та користати з прав поза Відділами Товариства. Ця постанова має виїмкове значіння для того відлому українського народного вчительства, що працює на службових становищах поза межами чотирьох південно-східних воєвідств. З новим статутом осягнуло воно формальне право належання до В.П.У.В., закладання її відділів у своїх повітах та на ведення в них статуткової праці. Тепер отже та частина українського народного вчительства повинна вже остаточно „самоозначитися” та вступити в члени своєї професійної організації.

Новий статут дає право Головній Управі встановлювати свої делегатури там, де вона бажає організувати свої відділи, оживляти діяльність малоактивних або наладжувати деякі статутіві владження Товариства. Ця постанова може причинитися поважно до членської розбудови й поширення організаційної сітки В.П.У.В., якщо місцеве вчительство і члени стануть у допомогу Головній Управі своєю організаційною працею.

З новим статутом поширюється терен діяльності і законних управнень ВПУВ. Разом із тим падають на загял організованого українського вчительства дуже відповідальні обов'язки. Воно повинно вжити всіх сил і законних засобів до поширення й зміцнення нашого Товариства та приєднання до нього всего українського народного вчительства в Польщі. Недавно появилися на сторінках української щоденної преси міркування на тему кількості українського народного вчительства в Польщі. Не входячи на цьому місці в критичну аналізу реальності цих міркувань, треба ствердити, що в цілій Польщі буде мабуть у двоє більше того вчительства як членів В.П.У.В. Наш новий обов'язок лежатиме в тому, щоби кожний український народний учитель у Польщі став членом нашого Товариства. Цей обов'язок торкається однаково як Головної Управи В.П.У.В. так і всіх її членів. Тільки спільними силами та працею Головної Управи і загалу членів ми зможемо зміцнити нове майбутнє нашого Товариства та його дальший розвиток.

РОЗПОРЯДОК ПРЕЗИДЕНТА РІЧИПОСПОЛИТОЇ ПОЛЬСЬКОЇ З ДНЯ 27 ЖОВТНЯ 1932 ПРО ТОВАРИСТВА.*)

Розпорядок цей виданий на підставі ст. 44 уст. 6 конституції й статті 1 буква а) закону з дня 17 березня 1932 про уповноваження Президента Річипосполитої Польської до видавання розпорядків зі силою обов'язкових законів. Має він отже силу обов'язуючого закону та входить у життя з днем 1 січня 1933 року (§ 63).

Видання виконного розпорядку до цього закону належить до Міністра Внутрішніх Справ у порозумінні з іншими міністрами (§ 62). З огляду на те, що закон обов'язуватиме вже від 1 січня 1933 можна сподіватися, що розпорядок Міністра Внутрішніх Справ появиться небаром.

Розпорядок складається зі шести розділів і 63 статей (параграфів).

Розділ I. — Загальні постанови (11 статей). Кожний польський громадянин по скінченні 18-и літ життя має право заложити товариство й належати до товариства, яке не грозить публічній безпеці й порядку. Шкільна молодь не може належати до ніяких товариств. Молодь у віці 14—18 літ може за згодою своїх батьків чи опікунів належати до товариств, але без права голосування й вибору. Військові в чинній службі можуть належати до товариств по попередньому позволенні своєї влади. Вони не підлягають ніяким судам товариства. Чужинці мають право на підставі цього закону закладати товариства. Рада Міністрів окремим розпорядком установить засади закладання товариств через чужинців, їх належання до товариств та діяльності міжнародних товариств на території Польщі, оскільки їх організація виходить поза межі цього закону. Справа належання до товариства, вступлення чи виступлення члена є питанням свободної волі громадян. Невільно закладати товариств, котрі в своїх статутах передбачують безоглядний послух їх управам та товариств фізичного виховання (руханкових і спортових) з політичними цілями. Діяльність товариств державних урядовців не може стояти в ніякій суперечності зі службовими принципами й вимогами їх членів. Товариство не має права якнебудь торкатися службових обов'язків або ухилив свого члена-державного урядовця або п'ятнувати його службову діяльність перед виданням засуду його дисциплінарної влади чи карного суду. Постанови цього закону не торкаються духовних законів і конгрегацій та релігійних товариств і спілок, виборчих комітетів на час виборів.

*) Інтерпретацію цього закону стилізуємо так, що по кожному розділі подамо практичні вказівки Управам Відділів нашого Товариства. — Редакція.

професійних товариств робітників, торговельно-промислових корпорацій, академічних організацій та організацій шкільної молоді на терені школи, чисто військових товариств чинних вояків і кооператив, оскільки вони не ведуть культурно-освітньої праці.

Практичні вказівки для членів та Управ Відділів нашого Товариства. — 1. Шкільній молоді та молоді до 14-и літ життя невільно належати до ніяких товариств. 2. Невільно на сходинах або зборах Відділів В.П.У.В. обговорювати службових справ членів, їх службової праці або якихнебудь ухилів службової діяльності. 3. Шкільні організації й інституції, як каси ощадности, кооперативи, спортові дружини, аматорські гуртки і т. п. підпадають під виключний нагляд органів шкільної влади.

Розділ II. — Звичайні товариства (7 статей, 12—18). До звичайних товариств належать ті, яких зголошення приймає виключно влада повітової адміністрації. Вони не мають права закладати відділів, лучитися в спілки товариств, приймати на членів правні особи, користати з публічної жертовности або допомог. Під фірмою звичайних товариств не можуть повставати спілки товариств або товариства державних урядовців чи працівників для попирання їх станових інтересів.

3 особи мають право заложити звичайне товариство, якщо зголосять владі повітової адміністрації: 1. назву товариства, його ціль і засоби діяльності, 2. територію діяльності й осідок товариства, 3. імена, назвиска й повну адресу, 4. спосіб покликання управи, 5. спосіб вступлення й виступлення членів, 6. спосіб розв'язання товариства. Влада може не затвердити товариства, якщо воно незгідне з законом або якби діяльність могла заколочувати публічний спокій і порядок. Влада має право вимагати відписів протоколів або змісту ухвал та може вглядати в книги й документи товариства, робити з них виписи або жадати пропозиції їх урядові. Товариства незгідні з обов'язуючими законами або такі, що не мають правних підстав існування, загрожують суспільному ладові й публічному порядку, влада може розв'язати. Перед тим може влада висловити управі товариства пригядку, зажадати скасування певних ухвал чи ухилів і на це визначує певний термін. Після того може влада або хвилево припинити діяльність товариства або розв'язати його. Якщо в 2 місяці по припиненні діяльності не наступить розв'язання товариства, припинення тратить автоматично свою силу. Ті самі постанови торкаються і кооператив, якщо вони ведуть культурно-освітню працю. Розв'язати їх може суд на внесення влади повітової адміністрації.

Практичні вказівки. — Відділи В.П.У.В. в повітах, філії і читальні „Просвіти“, повітові кружки і кружки „Рідної Школи“ не належать до розряду „звичайних товариств“, як дехто хибно інтерпретує

новий закон. Вони є правовими відділами зареєстрованих товариств і їх торкаються постанови III-го розділу цього закону про „зареєстровані товариства“.

Розділ III. — Зареєстровані товариства. (26 статей, 19—45). До зареєстрованих товариств належать ті, яких діяльність поширюється поза територію одної громади, або принайменше одного повіту. Їх зголошується через владу повітової адміністрації воєвідському урядові до зареєстрування. Вони мають право, згідно зі своїми статутами, закладати відділи та набувати движиме й нерухоме майно.

Особи в числі найменше 17, або звичайні товариства, що мають не менше 15 членів і хочуть стати правовою особою (звичайні товариства, зголошені тільки в старостві, не є правовими особами), мають внести подання до воєвідської управи через староство, щоби зареєструвати товариство, з долученням 4 примірників статуту. В статуті треба навести: 1) назву товариства, що має різнитися від інших товариств у тому самому воєвідстві, 2) терен діяльності й осідок, 3) ціль товариства й засоби діяльності, 4) спосіб вступу й виступу членів та їх права й обов'язки, 5) спосіб установлювання членських вкладок, 6) влади товариства, спосіб їх вибору й доповнення та обсяг їх компетенції, 7) спосіб репрезентування товариства назверх і умовини важности постанов і письм, 8) спосіб полагоджування спорів у самому товаристві, 9) спосіб зяття маєткових зобов'язань товариством, 10) спосіб зміни статуту й 11) умовини і спосіб розв'язання товариства. Крім цього в статуті треба навести відношення товариства до інших товариств або організацій, якщо товариство хоче їм підпорядкуватися під організаційним або ідейним оглядом.

Воєвідська управа письменною мотивованою постановою може відмовити реєстрації з тих причин, що їх наведено в ст. 14, або тому, що товариство не відповідає мотивам суспільного пожитку, або може свою згоду взалежнити від відповідних змін у статуті. Воєвідська управа вписує зголошене товариство в реєстр, якщо не має застережень проти проєкту статуту і факт зареєстрування оголошує на кошт основників у „Моніторі Польським“, доручуючи основникам один примірник статуту з відповідною допискою. Від хвилини зареєстрування товариство є правовою особою і попри свою назву може мати додаток „зареєстроване товариство“. Впис до реєстру й оголошення мають зазначати: 1) назву й осідок товариства та терен його діяльності, 2) дату впису до реєстру, 3) ціль товариства й засоби діяльності, 4) імена й назвища основників, 5) еventуальні обмеження повноважень управи і 6) час тривання товариства, якщо той час є обмежений. Управа товариства має обов'язок до двох тижнів, відколи товариство розпочало свою діяльність, подати до відома воєвідської управи через староство склад управи й адреси членів управи та адресу домівки

товариства. Те саме має вона зробити щодо кожночасної зміни в складі управи товариства, або зміни домівки, рівнож найпізніше до двох тижнів. Всі ті дані, як і пізніші зміни, вписують до реєстру.

Про припинення і розв'язання зареєстрованого товариства постановляє воєвідська управа в спосіб, як це робить староство супроти звичайних товариств. Староство має право жадати від управи товариства письмленного звідомлення з діяльности товариства і рахункового звіту, а це в двох примірниках, як також потрібних вияснень. На випадок припинення, або розв'язання товариства воєвідська управа зазначає це в дотичному реєстрі і в разі потреби іменує куратора для ведення маєткових справ товариства. Вона наказує також ліквідацію товариства після правосильної постанови про розв'язання, хіба, що стримано виконання тої постанови.

Воєвідська управа може наказати ліквідацію товариства, якщо: 1) число членів впаде нижче 10, 2) коли нема управи, передбаченої статутом і нема умов до створення управи, або коли не виберуть управи впродовж одворічного речинця, 3) коли не відновлено управи впродовж трьох по собі наступних періодів статутного урядування і 4) коли товариство фактично перестало існувати, або його існування стало безпредметове. Ліквідація наступає з уряду, або на внесок куратора чи якоїнебудь іншої особи. Майно розв'язаного товариства буде вжити на ціль, передбачену статутом. Якщо такої постанови в статуті нема, тоді сама воєвідська управа рішає про призначення майна, беручи під увагу ціллі товариства.

Зміни статуту можна перевести в той спосіб, як оснування товариства і їх втягають до реєстру. Кожне товариство мусить мати управу, що заступає його назовні перед владою і третіми особами. Якщо нема управи, здібної до правної акції, тоді воєвідська управа сама, або на жадання інтересованої сторони встановить куратора, що заступає управу аж до часу відхилення браків, або ліквідації товариства. Особу куратора може воєвідська управа кожночасно змінити.

Обов'язком управи товариства є скликати загальні збори в випадках, передбачених статутом, а якщо таких нема, найменше раз у рік. Загальні збори є найвищою владою товариства і постановляють про справи, означені в статуті, та не застережені іншим органам товариства. Управа товариства мусить скликати загальні збори, якщо цього зажадає передбачена статутом скількість членів, а коли такої постанови в статуті нема, найменше одна десята частина членів, управнених до голосування. Якщо управа цього не зробить, то ті члени, що виступили з домаганням скликати загальні збори, можуть самі скликати загальні збори, а предсідника тих зборів іменує воєвідська управа.

До реєстру треба вписати також отворення конкурсу до

майна товариства і ліквідацію товариства разом з іменами ліквідаторів та змін у їх складі, як рівнож викреслення з реєстру зліквідованого товариства. Управа товариства мусить зголосити до воєвідської управи крім даних, про які була мова вище, ще також і обмеження повноважень товариства, розв'язання товариства власною постановою або через те, що минув час, на який основано товариство, чи тому, що добуто ціллі товариства; треба зголосити ліквідацію товариства й імена та назвиська ліквідаторів, якщо ліквідацію ухвалило саме товариство.

Ліквідатори мусять зголосити зміну в складі ліквідаторів, покінчення ліквідації і вичеркнення товариства з реєстру. Впис до реєстру конкурсу й отворення ліквідації з уряду та подання імени й назвиська куратора і ліквідаторів переводять офіційально.

Реєстри товариств є явні та доступні для третіх осіб. Кожному прислугує право дістати достовірні відписи й витяги з тих реєстрів.

На випадок розв'язання товариства через власну постанову або тому, що минув час, на який товариство основано й добуто ціллі товариства, якщо нема в статуті постанов про призначення майна товариства — останні загальні збори постановляють про його призначення. Якщо такої постанови нема, про призначення майна рішає воєвідська управа.

Ліквідаторами товариства в випадку, передбаченому в ст. 37 є члени останньої управи, хіба що інакше постановляє статут, а на випадок браку такої постанови, ухвала останніх загальних зборів. У всіх інших випадках ліквідаторів іменує воєвідська управа, котра може їх відкликати й іменувати інші особи. Ліквідатори можуть заключувати тільки такі умови й полагоджувати такі справи, які виходять з ліквідації. Ліквідацію треба перевести в найкоротшому часі без інколи для майна товариства. Якщо до одного року не буде скінчена ліквідація, то воєвідська управа може її продовжити на узасаднений внесок ліквідаторів.

Право закладати відділи (філії) товариства прислугує тільки таким товариствам, що передбачують це в своєму статуті, де подані організаційні засади тих відділів. Управа відділу є обов'язана повідомити староство про оснування відділу, долучаючи до подання: 1) один примірник статуту, 2) доказ згоди централі на оснування відділу, 3) виказ складу управи й адреси членів управи і 4) адресу домівки відділу. Про кожну зміну в складі управи, зміну адреси домівки і зміну статуту треба повідомити староство найпізніше до двох тижнів. Права властей щодо нагляду над відділами є такі самі, як у інших товариствах.

Союзи товариств або інших правних осіб можна основувати при аналогічному приміненні постанов декрету про това-

риства з тим, що до оснування союзу вистарчає участь трьох товариств або правних осіб.

До товариств, що користають з публічної жертвенности або з допомог від влади чи публічних установ, мають пристосування такі постанови: 1) вони мусять повідомити староство про кожні свої загальні збори; це торкається також і засідань управи, якщо предметом нарад управи є вжиття фондів, узи-сканих із публічної жертвенности або з допомог від влади і публічних установ, 2) влада може делегувати на їх засідання свого відпоручника, що має право забирати голос, жадати інформацій і вияснень та робити свої уваги щодо господарки товариства, видатків, потрібних реформ і т. д. і 3) воевідська управа може їх позбавити права користати з публічної жертвенности й допомог від влади і публічних установ, якщо будуть тривати довше неправильности в господарці товариства.

Нагляд властей над товариствами на основі повищих постанов не нарушує прав властей, що випливають з розпорядку президента з 22 квітня 1927 про нагляд і контролю над діяльністю опікунчих інституцій.

Міністр Внутрішніх Справ видасть ближчі постанови щодо способу ведення реєстру, зголошення внесків, форми оголошень, доступ до реєстрів, способу поведінки в справах реєстрації, врешті щодо реєстраційних оплат та оплат за відписи й витяги з реєстру.

Практичні вказівки для Управ Відділів В. П. У. В. — На підставі §§ 15 і 16 цього закону має право влада повітової адміністрації взивати Управу Відділу до видання її відпису протоколу засідання або змісту винесеної ухвали, переглядати в домівці товариства книги, акти й документи, як також робити з них виписи, відписи й скорочення, а також взивати наперед управу до показування їх ув означеному часі.

Які книги й по яким зразкам мають вести Відділи В. П. У. В. — про те дамо докладніші вказівки по появі виконного розпорядку Міністра Внутрішніх Справ до цього закону.

В. П. У. В. належить до розряду зареєстрованих товариств; її Відділи в повітах є правними відділами зареєстрованих товариств у розумінні цього закону.

Кожний Відділ В. П. У. В. мусить найти для себе постійну домівку (хочаби в приватній хаті члена) по можливості в місці осідку влади повітової адміністрації.

Розділ IV. — Товариства вищої пожиточности (11 статей, 46—56). Товариствами вищої пожиточности є ті, котрих діяльність має виїмкове значіння для державних або суспільних інтересів Польщі. Це визнання вищої пожиточности наступає шляхом розпорядку Ради Міністрів на внесення Міністра Внутрішніх Справ. Вони мають окремі статuti. привілей правних осіб та можуть приймати записи й дари, набувати движиме й недвижиме майно без обмежень та окремих по-

зволень. Міністри внутрішніх справ і скарбу мають право признавати таким товариствам спеціальні полекші в податкових та інших оплатах. Шкільна молодь без огляду на літа життя може належати до товариств вищої пожиточности в відділах, організованих на терені школи під доглядом органів шкільної влади. Визнаючи якесь товариство за товариство вищої пожиточности, може Рада Міністрів признати йому виключний привілей діяльності в своїй ділянці на території цілої Польщі. В тому випадку виключається від аналогічної діяльності на певній території всі інші товариства без огляду на їх статусі управлення.

Розділ V і VI. — Карні постанови, перехідні й кінцеві (7 статей, 57—63). За невиконання розпорядків і наказів надзірної влади (державної) винуваті підпадають адміністраційній карі в висоті до 500 зол. Перехідні й кінцеві постанови торкаються професійних організацій робітників, розпорядків, які має видати Міністр Внутрішніх Справ про існуючі вже товариства та скасування всіх обов'язуючих дотепер законів про товариства на окремих територіях Польщі.

Джерела: 1. „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej“ Nr. 94, 29 października 1932. Poz. 808. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27. października 1932 r. str. 1947—1955. 2. Tendencja ustroju rządu pomajowego w świetle ostatnich rozporządzeń Prezydenta („Dziennik Ludowy“ Nr. 260 932). 3. „Декрет про стоваришення“ („Новий час“ ч. 252/932). — 4. Д-р Степан Баран: „Новий закон про товариства“ („Діло“ чч. 254, 259 і 261/932).

ПРО МЕТОДИ ПРИЛЮДНОЇ ДИСКУСІЇ.

(Відповідь на дві статті, поміщені в журналі „Рідна Школа“,*) що торкаються розвитку Т-ва В.П.У.В.)

Заки дам відповідь на зміст завваг, піднесених у наведеном вище журналі, мушу сконстатувати один формальний факт: Журнал „Рідна Школа“ не має права розписувати дискусійної анкети над розвитком Т-ва ВПУВ. тому, що його завдання зовсім інші, як журба за чисто професійну установу, якою є В.П.У.В. — та й до санації відносин у названому Товаристві покликані компетентні чинники, як Надзирна Рада, Окружні Відділи, З'їзди голов і Загальні Збори — та власний орган Т-ва „Учительське Слово“. Звичайна приличність кожного члена наказує звертатися зі своїми пропозиціями й заввагами відносно розвитку Т-ва передовсім до Управи, яку покинуть кожного року члени на Загальному Зборі. „Рідна Школа“ призначена в першій мірі для „Рідної Школи“, яка є якраз „громадською а не професійною установою“ і до якої мають право всі громадяни. Питаю п. Редактора „Рідної

*) Іван Герасимович: „Найближчі завдання В. П. У. В.“ (Р. Ш. ч. 13—14/1932); „Після Загальних Зборів В. П. У. В.“; К. Подруцький: „Сучасні завдання та можливості В. П. У. В.“ (Р. Ш. ч. 15—16/1932); Р. Ч.: „Учитель“ (Р. Ш. ч. 17—18/1932).

Школи", чи має який інтерес у такому або сякому напрямі розвитку В.П.У.В. жертводавець на „Рідну Школу“ з далекої Америки чи західних земель Польщі, чи якого іншого закутка землі? Його цікавить розвиток „Рідної Школи“, на яку складає жертви та в якій плекається будучність нації. Журнал „Рідна Школа“ мусить висвітлювати питання, які журять усіх громадян, а не одного чоловіка чи хочаби одну професію. Я цікавий, що сказавби п. Редактор „Рідної Школи“, якби так „Учительське Слово“ захотіло на своїх шпальтах забавитись у критику господарювання в „Рідній Школі“, її урядовців, посад, опіки над учителем і чи не викликалоби тим зневіри до проводу та рівночасно чи не анархизувалоби тих усіх, які групуються довкола „Рідної Школи“? А не заперечить Шановний п. Редактор „Рідної Школи“, що „Учительське Слово“ має значно більші моральні права втрутати у внутрішні справи „Рідної Школи“, чим „Рідна Школа“ у справи ВПУВ. Цього одначе не робиться, бо Управа ВПУВ. та загал членів занадто високо цінять завдання „Рідної Школи“ — щоби кидати між провід і членів зневіру, як це робить у своїх статтях „Рідна Школа“ в відношенні до ВПУВ.

Пише п. Редактор „Рідної Школи“, що голос у дискусії забирають поважні члени Т-ва ВПУВ. — Цю формальність мушу також висвітлити. Отже назвисько Подруцького зовсім невідоме проводові ВПУВ. і такого члена в списках Т-ва нема. Значить, що справа з запевненням доброзичливості автора статті як „поважного“ члена ВПУВ. якимось не в порядку. Це назвисько зустрічаємо другий раз. Раз із критикою „Ювілейної Книги“ в „Ділі“ — а другий раз тепер. З обох статей виходить багато непоінформованості автора в відносинах Т-ва, а кожний безсторонний читач знайде в його статтях багато злосливості до проводу та неістотних завваг, але найменше доброзичливості.

Отсе були завваги до статей „Рідної Школи“ формальної натури — а тепер дещо щодо змісту пороблених завваг. Не можу відмовити т. Герасимовичеві права порушувати питання, що торкаються праці українця-учителя на громадянському терені. Овшім, до цього має право кожний наш громадянин. Але не можна цього підносити, як річ нову і як справу, якою не цікавиться провід Т-ва ВПУВ.! Таж т. Герасимович сам покликається на слова провідника Загального Збору т. Таранька, який тоді був урядуючим містоголовою Надзірної Ради Т-ва і який промовляв в імені цілого проводу! Дальше автор статті забуває про статут Т-ва ВПУВ. і про державно-правні можливості, від яких залежить доля Т-ва й учителя. Бажає він, аби Т-во займалося справами, які до нього не належать. Бажає він на Загальному Зборі реферату про устрій школи й організаційного реферату. Це бажання зовсім помилкове. Якби ми хотіли на Загальному Зборі обладовувати членів рефератами, а потім дискусією, то тоді пару сот людей належало би тримати у Львові що найменше зо 3 дні. А до цього приходять важніші сумніви чи ВПУВ. є покликана до критики вже обов'язуючих законів? — хай собі відповідь т. Герасимович. — Я мушу ствердити, що це належить до політично-громадянських чинників і вони своє зробили. В цій справі мали право й обов'язок забирати слово парламентарні чинники та „Рідна Школа“ й вони своє слово сказали й дальше муть говорити. Учителю українець мусить ставитися до законів із найбільшою обережністю, бо він знає як багато йому невільно. Мимо всего учительство свою думку про устрій школи в відповідній формі сказало — про це знає т. Герасимович і дивуватися треба, що цю заввагу поставив він на чоловому місці своєї статті.

Щож до організаційного реферату, то знова приходитьсь сконстатувати непоінформованість т. Герасимовича в працях ВПУВ. Ці справи обговорюється на сходинах і виділах Окружних Відділів та на з'їздах голов. Значно краще обговорюється такі речі в менших гуртах, чим на зборах, де є сотні людей. Тов. Герасимович чейже не ни-

нішній, щоби не знав, як відбуваються такі реферати на великих і чисельних з'їздах!? Читають реферати — часть слухає — а часть говорить із сусідами, або походжає — ухвалюють резолюцію — тай кінець. Ті, що забирають звичайно голос на Загальних Зборах, говорять те саме в себе на відділах; отже ціль такого реферату булаби схиблена!

А тепер ще пару слів на тему, чи Т-во падає, чи розвивається, чи стан його краший тепер, чи перед війною?.. Я належу стількиж літ до ВПУВ., як багато інших наших товаришів, як і т. Герасимович — це є від 1905 р. і брав навіть участь у редагуванні першого статуту. Товариством як і цілим громадським життям я цікавився дуже живо (може це засвідчити тодішня польська й українська преса) і здається, що не відмовить мені тов. Герасимович права перевести маленьке порівняння між розвитком Т-ва тоді, а нині!.. Всюди в товариствах чи господарствах найважливішим доказом животности суспільної встанови є статистичні цифри. У нас такими цифрами мусять бути: а) число членів, б) матеріальні надбання, в) видавництва і г) поміч членам та їх рідням. — Як це виглядало перед р. 1920 а як від 1920 р. до нині? а) Число членів в часі 1905—1914 р. хиталося між 600—800 (на 4000 українського народнього вчителства). Від 1920 р. цифра членів поступенно зростає від 1200—2400 платних; поза тим около 400 слабые платних. б) Матеріальні надбання від 1905—1914 р.: 1) Дому не було, 2) створено тільки касу „Взаїмну Поміч Учительську“, яка розвинулася не завдяки членам, але завдяки тодішнім сприятливим економічним обставинам... А за 12 літ, це є від 1920—1932 р. маємо 2 кам'яниці, „Осело“ в Ворохті, хату в Мушині, 3) парцелю в Криничі та „Учительську Касу“ з власним капіталом членів. в) Видавництва: До р. 1920 — були лише професійні органи, які завдяки незгоді редакторів дуже часто мінялися („Промінь“, „Прапор“ і т. д.). За час від 1920—1932 р. видано кілька поважливіших педагогічних творів, „Ювілейну Книгу“. Постійно виходить „Учительське Слово“, „Шлях виховання й навчання“ та методичний додаток „Методика і шкільна практика“. г) Поміч членам: Перед війною дуже мала допомога членам. По війні: 1) Посмертний фонд — виплачено за 4 роки 81.000 зол.; 2) Допомога зльокавтованим товаришам (найбільше в 1920 р. — 21); 3) Допомоги вдовам і сиротам — сума поверх 90.000 зол.; 4) Зворотні допомоги членам — поверх 110.000 зол.; 5) Незворотні допомоги на випадок хвороби чи несприятливих службових відносин — около 30.000 зол.; 6) Кошти правної поради — поверх 20.000 зол.; г) Членство в міжнародніх федераціях — поверх 2.000 зол. і слов'янській федерації — поверх 1.000 зол.

Здається цих кілька цифр вистарчає, щоби ослабити заввагу т. Герасимовича про занепад Т-ва. Т. Герасимович або не бачить дійсности, або грубо помиляється, коли хоче порівнювати моральні вартости зперед війни чи зперед 1918 року та порівнувати їх із теперішнім. Тут знов мушу говорити як наочний свідок одного й другого періоду. Відносини правно-службові і національні були передше значно кращі — а чи всі товариші були з однаково сильними характерами, це нам не відомо. Найкращий доказ цифри зорганізованих членів. Чи не було тоді лизунств та карєрства?! Я позволю собі заризикувати твердженням, що коли візьмем під розвагу відносини — то діялося це в гіршій мірі, як зараз. Не можна однак генералізувати фактів. Були тоді характери гарні й сильні, а були й лихі та слабкі — є це й нині! Я додаю, що зараз багато наших товаришів (ок) значно сильніші характером, як до війни.

Отже загальний стан не є гірший. Погоджуюся з тов. Герасимовичем, що Управа мусить мати на оці моральний розвиток наших передовсім молодших товаришів, але не голодуюся на це, аби робити нам закид загального національного упадку...

Тепер перейду до другої статті.

Так як стаття тов. Герасимовича втримана в поважному дискусійному рівні і з нею можна полемізувати — так зовсім щось протилежне мушу добачувати в статті добродія Подруцького.

Вже сам початок статті доказує виїмкову доброзичливість у таких твердженнях: „Останні Загальні Збори ВПУВ... незвичайно хаотично й безплывово переведені“... — і це має бути доказом, що „Т-во переходить велику кризу“. — Одно твердження є суперечне з другим, бо якби навіть т. Таранько чи його заступник на зборах т. Лилик „вів збори хаотично“, то це ще не може бути доказом кризи Т-ва. А впрочім я як той, що бачив і проводив не на одних зборах — мушу ствердити, що шановний автор не дуже орієнтується в здібностях провідників збору — бо один провідник зборів і другий знали своє діло і завдяки їх тактовності вислід одинокого інценденту покінчився без поважніших консеквенцій. Зовсім не добачую кризи, коли стираються з собою думки і коли витворюється навіть боротьба за впливи. Цеж якраз доказ зацікавлення Т-вом і доказ живучости цілей, які Т-во має в своїй програмі. Дальше п. Подруцький докоряє, що провід спричинив кризу через це, що всю свою увагу присвятив матеріяльній розбудові. Це твердження таке мало обдумане, що мігби я на нього зовсім не відповідати; але воно сказане, тож попробую і цю сторінку висвітлити. Я цікавий знати, чи булоби так багато зацікавлення Т-вом, якби воно було вбоге?! Стара українська пословиця каже: „До опиханого все найдуться зуби“. Так і тут. Коли Т-во розвинулося матеріяльно — то тоді є інтерес зголошувати свої погляди на „краще господарювання“. Я мушу пригадати п. Подруцькому, що вже раз була в нас в 1923 р. спроба працювати по новій методі. Нові провідники захопилися новими ідеями — створили кілька нібито інтелектуальних наукових секцій — та й чим покінчили?! — Розв'язанням Т-ва, бо переступлено рамки статуту! — А впрочім! чомужто шановний дописувач чи хочаби Редакція „Рідної Школи“ бачить тільки наше Т-во?! А ось є подібна установа учителів середніх шкіл! Чейже там до інтелектуальної праці є значно більше кваліфікованих сил! А від них якось автор не вимагає зміни програми. Я далекий від того, щоби вмішуватися в справи наших поважаних товаришів зі середніх шкіл — але хочу пригадати дописувачеві, що він якось не цікавиться їх Т-вом, бо воно бідніше. А врешті вкажу на таку установу як „Зв'язок Научительства Польского“. — Вони мають 42.000 членів і коло 200.000 зол. місячного впливу з вкладок. А однак посмію твердити, що їх допомога членам далеко менша, як наша не лише квалітативно, але навіть квантитативно. Деж їх великі педагогічні праці? — Чейже на 20 разів більше число членів повинні вони виказувати більше талантів. Тимчасом що там бачимо! Як є які видавництва — то їх підтримують своїми працями учителі з університетською освітою. Наукові твори не повстають ремісничими методами, але родяться на основі довгих, ґрунтовних студій і на основі течій, які витворює життя народу, чи хочаби його одної берстви.

Українське народне вчительство, а зокрема провід Т-ва В. П. У. В., високо доцінює здобутки на полі педагогічної літератури, але нічого не відіємо, коли ця ділянка загалом у нас ще „в пеленках“. Чи шановний дописувач не схотівби доказати конкретними фактами, що провід Т-ва нехтує інтелектуальним розвитком членів? Я радий почути хоча один випадок, що осьто наш член, або піду дальше, „українець“ написав якийсь поважний педагогічний твір, — а провід В. П. У. В. відмовився його видати?! — В дальших своїх виводах п. Подруцький пробує дати провідові вказівки, куди спрямувати лінію праці, аби не зайти на „лихі“, „непотрібні“, матеріялістичні шляхи і радить: 1) створити допомоговий фонд для безробітних; 2) зворотні допомоги; 3) піднести рівень рідної перагогії і 4) створити стипендії для кандидатів на вищі педагогічні студії.

З цими пропозиціями здається нема потреби полемізувати. Бо як вони всі не мають „матеріального“ підкладу — то тоді й автор статті п. Подруцький не є „от міра сего“!

Кожний наш член не на одних сходинах, з'їздах голов та на загальних зборах про всі ті справи Т-ва чув і з ними ознакшений. Кожний однак у своїй „доброзичливості“ знає, що можливе, а що ні!“

Заповідає добродій Подруцький на найближчу будучність свої лекції для вчительства на тему його громадянської та загально-національної праці.

Я прохаю Вас, незнакомий добродію, щоби були ласкаві залишити ці наміри! „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“ не піде поза рамці свого статуту, а кожний учитель сам найкраще знає, як далеко сягає його спроможність праці на громадській ниві. Ті, що свідомі свого національного „я“ — Ваших завваг не потребують, а ті, що пішли на упадок, Ваших завваг читати не будуть, бо до них українське друковане слово не дійде!

Може дещо за довго я розписався і може в деяких висловах я був за різкий — то прохаю шановних читачів вибачення. Належало раз дати висвітлення дійсності тим, що в своїй „доброзичливості“ бажать або будуть бажати вносити в круги українського вчительства „нові“ кличі — а з ними анархію та зневіру в себе самих.

Дмитро Великанович.

3 ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ДИРЕКЦІЯ В. П. У. В.

Обіжник Дирекції до всіх Окружних Відділів В. П. У. В. в справі виборів делегатів на Загальний Збір.

I. На підставі §§ 29, 1—30 і 74в нового статуту взиває Дирекція Товариства всі Окружні Відділи перевести на своїх загальних зборах у місяцях грудні 1932 і січні 1933 вибір делегатів на Загальний Збір і всі конференції Товариства на адміністративний 1933-ий рік.

II. Відписи протоколів із переведених загальних зборів обов'язані Відділи Окружних Відділів переслати Дирекції Товариства найпізніше до 14 днів до відома.

III. Наводимо на цьому місці постанову § 30-го про вибори делегатів. Повний зміст того параграфу звучить:

„Вибір делегатів Відділів на всі впродовж адміністративного року скликувані загальні збори й конференції Товариства відбувається кожного року на загальних зборах Відділів. На кожних 10 членів вибирається одного (1) делегата. Неповна кінцева десятка числиться за цілу десятку.

Мандати делегатів Відділу тривають через повний адміністративний рік і на дальше аж до верифікації через Дирекцію Товариства вибору через Відділи нових делегатів.

Делегати Відділів на загальні збори й конференції Товариства мусять мати відповідні посвідки свого вибору, підписані правосильними управами відділів і зголошені Дирекції Товариства на 2 тижні перед загальним збором“.

IV. Оскільки декотрі Окружні Відділи відбули вже свої загальні збори на адміністративний 1933-ий рік, повинні вони скликати додатково в місяцях грудні 1932 або січні 1933 надзвичайний Загальний Збір спеціально для вибору делегатів.

V. Посвідка вибору делегата має виглядати так:

Посвідка вибору.

Управа Відділу Товариства В. П. У. В. в посвідчує, що на звичайному (надзвичайному) Загальному Зборі членів Відділу в дні 193.. вибрано т. делегатом Відділу на всі загальні збори й конференції Товариства на протязь адміністраційного 1933 року.

Голова.

(Печатка)

Секретар.

VI. Зразок повідомлення Дирекції Товариства про вибір делегатів Відділу.

Крім відпису протоколу Загального Збору обов'язана Управа Відділу вислати Дирекції Товариства окреме повідомлення про вибір делегатів Відділу такого змісту:

Повідомлення про вибір делегатів.

Згідно з §. 30, 3 статуту повідомляє Управа Відділу Товариства В. П. У. В. в, що на звичайному (надзвичайному) Загальному зборі членів дня 193... вибрано делегатами Відділу на всі Загальні збори й конференції Товариства на адміністраційний 1933-ий рік т. т. (подати імена, назвиська й точні адреси вибраних делегатів).

Голова.

Секретар.

VII. На підставі реєстру дійсних членів установляє Дирекція числа делегатів Відділів на адміністраційний 1933-ий рік:

Окружний Відділ:*) Бережани 68 (7), Бібрка 19 (2), Богородчани 60 (6), Болехів 16 (2), Бучач 14 (2), Войнилів 13 (2), Городенка 68 (7), Грибів 12 (2), Долина 10 (1), Дрогобич 68 (7), Жидачів 15 (2), Жовква 40 (4), Журавно 12 (2), Збараж 33 (4), Зборів 25 (3), Золочів 64 (7), Калущ 40 (4), Коломия 76 (8), Косів 38 (4), Любачів 58 (6), Львів-повіт 86 (9), Львів-місто 18 (2), Миколаїв 20 (2), Надвірна 39 (4), Перемишляни 23 (3), Перемишль-Доброміль 39 (4), Підгайці 40 (4), Рава Руска 64 (7), Радехів 33 (4), Рогатин 42 (5), Рудки 29 (3), Рожнітів 21 (3), Старий Самбір і Самбір 80 (8), Сколе 26 (3), Сокаль-Белз 75 (8), Снятин 17 (2), Станиславів 64 (7), Стрий 59 (6), Теребовля 35 (4), Турка над Стриєм 52 (6), Тернопіль 67 (7), Яворів 67 (7), Ярослав 17 (2).

Заввага. — Учителі-члени В. П. У. В. з тих повітів, де нема 10 членів, не мають права вибору своїх делегатів. Таксамо не мають права вибору делегатів із повітів з більше як 10-ма членами, коли в тих нема формально заложений Відділів.

Обіжник Дирекції В. П. У. В. в справі членських вкладок. —

1. Завважається, що деякі Окружні Відділи спізняються з вплачуванням зібраних членських вкладок 1—3 місяці; інші натомість не присилають на час виказів членських вкладок. З уваги на це, що адміністраційний рік Т-ва кінчиться з днем 31 грудня, прохається Виділи тих Відділів повищі занедбання вирівнати безумовно в місяці грудні.

2. Члени, які отримали від Дирекції пригадки в справі своїх заделгостей, обов'язані сплатити їх до кінця грудня, бо в противнім випадку вичеркнеться їх з членів Т-ва в місяці січні 1933 р.

3. Пригадується всім членам, що в місяці грудні, крім членської вкладки 3.50 зол. належить влатити 1 зол., як 13-ту вкладку до посмертного фонду (§ 7 правилника про посмертний фонд).

Виплати з „Фонду посмертних допомог“. — Згідно з постановою § 18 Правильника про „Фонд посмертних допомог“ виплачено допомоги:

*) Перше число по місцевості означає число членів, друге число в скобках означає число делегатів.

1) по бл. п. Осипові Нарольським-Гладишевській Корнелі й Юркові Когутіві; 2) по Ємілії Пйотровській — її мужові; 3) по Марії Літинській — її мужові; 4) по Марії Сімівій — її мамі; 5) по Наталії Михалевич — Монастиреві ОО. Василян в Жовкві; 6) по Іванові Болякові — його мамі.

ДИДЕКЦІЯ „УЧИТЕЛЬСЬКОЇ КАСИ“.

Щоб не ширилось баламуцтво. — В ч. 9 „Учительського Слова“ за листопад 1932 подали ми касовий звіт „Учительської Каси“ з дня 30 вересня 1932. У тім звіті подали ми в чиннім стані квоту 42.392.16 зол., як різницю між станом довжним і чинним рахунку позичок. Це мабуть не для всіх було ясне. Дехто з членів думає, що „Учительська Каса“ „роззичила гроші“, „більше позичати не може“ і „за якийсь час стане“. Щоби їх заспокоїти, подаємо нині до відома членів короткий, але ясний перегляд рахунку позичок за весь час існування „Учительської Каси“ — (1. IX. 1931. — 22. XI. 1932). — Всіх позичок було 234 (пересічно 16 у місяць). Сплачено в цілості 18. Несплачених 216 позичок. — Всіх позичок видано на суму 63.524.85 зол. Сплачено 18.565.68 зол. Остає на позичках 44.959.17 зол. — Коли порівнаємо квоти 63.524.85 зол. і 18.565.68 зол., найдемо, що 29.2% розпозиченої суми вже сплачено; значить — стан нормальний. — На доказ, що „Учительська Каса“ не „стане“, як пише один із членів, який боїться підписати заяву приступлення, подаємо деякі касові числа за листопад 1932 року. Прихід: сплачено позичок 2.264.50 зол.; щадничі вкладки 1.875.00 зол. Разом 4.139.50 зол. Проте було з чого дати в листопаді ц. р. 14 позичок на суму 3.850 зол., та ще й остало 289.50 зол. Резерва, яку маємо в льокаціях, дає нам змогу додержати наших власних зобов'язань супроти наших вірителів, цебто власників щадничих вкладок.

ОКРУЖНІ ВІДДІЛИ В. П. У. В.

Бережани. — Ширші сходини членів Округного Відділу В. П. У. В. в Бережанах, відбудуться дня 22 грудня 1932 о 10-ій годині перед полуднем у домівці „Рідної Школи“ з такою програмою нарад: 1) Звіт делегатів зі Загальних Зборів членів В. П. У. В. у Львові 1932 р. 2) Реферат о. Павла Шиманського. 3) Дискусія над виголошеним рефератом. 4) Вибір делегатів Відділу на адміністраційний 1933-ий рік. 5) Внесення і запити.

НЕКРОЛОГІ.

† **Марія Сімівна.** — В перших днях вересня ц. р. члени Коломийського Округного Відділу В. П. У. В. відпровалили на вічний спочинок т. Марію Сімівну, учительку з Коршова. Важка півторарічна недуга забрала її по 10-літах учителювання. Працювала вона зразу в Балинцях, коломийського повіту. Там організувала діточі вистави й вела хор. Була членом учительського хору, який співав на ювілейному святі Т-ва В. П. У. В. у Львові в 1930-му році. Учителюючи в Коршові, була зразком трудолюбивості, товариської солідарності й точності в кожній справі. Любили й шанували її свої й чужі за хрустально чистий характер. Відійшла, — полишаючи по собі великий жаль нетільки в серцях своїх школярів, про котрих усе згадувала до останніх хвилин життя, — але також у всіх, що її знали. — Вічна пам'ять Тобі, Незабута Товаришко!

Видає Товариство „Взаїмна Поміч Українського Вчителства“.
Редагує Комітет. За Редакцію відповідає Андрій Зелений.

Друковано в друкарні Вид. С-ки „Діло, Львів, Ринок 10. — Тел. 29-26.

